

Νέες Τεχνολογίες Αξιοποίησης Ορυκτών Στερεών Καυσίμων

Dr Κυριάκος Δ. Πανόπουλος

Ερευνητής Β' ΕΚΕΤΑ/ΙΔΕΠ

CleanCOALtech:

28 Ιανουαρίου 2015 – ΚΑΠΕ

Στόχοι του μαθήματος

- Περιγραφή τεχνολογιών με έμφαση στα πρωτοποριακά στοιχεία
- Στοιχεία κύριων και περιφερειακών νέων τεχνολογιών
- Παραδείγματα Εφαρμογής σε παγκόσμιο επίπεδο – πλεονεκτήματα έναντι συμβατικών τεχνολογιών
- Ελληνικό ενδιαφέρον εφαρμογής
- Έρευνα σε παγκόσμιο επίπεδο – Στοιχεία έρευνας στην Ελλάδα
- Βιβλιογραφία – Αναγκαίο επιστημονικό υπόβαθρο
- Ερωτήσεις / Απαντήσεις

Περιεχόμενα

Προηγμένα συστήματα καύσης

- Μέτρα αύξησης του βαθμού απόδοσης
- Ρευστοποιημένες κλίνες
- Ειδικές τεχνολογίες για μείωση περιβαλλοντικών επιπτώσεων
- Μικτή καύση
- Χρήσεις παραπροϊόντων καύσης

Κατακράτηση και αποθήκευση του CO₂

- Κατακράτηση πριν την καύση
- Κατακράτηση μετά τη καύση
- Ειδικές κατηγορίες τεχνολογιών
- Βοηθητικές τεχνολογίες

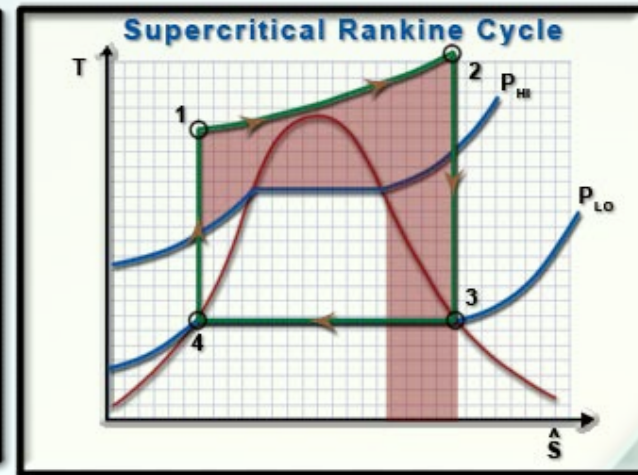
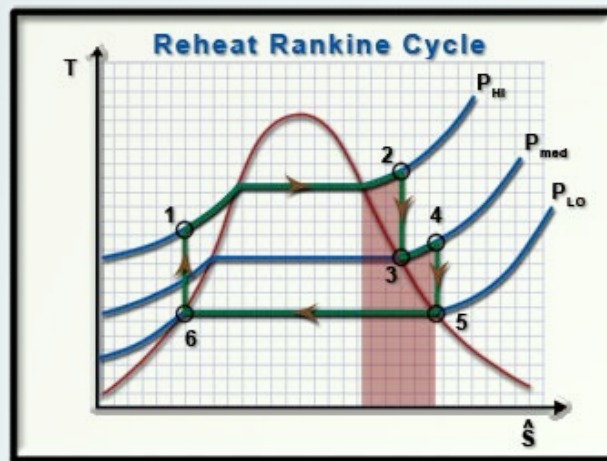
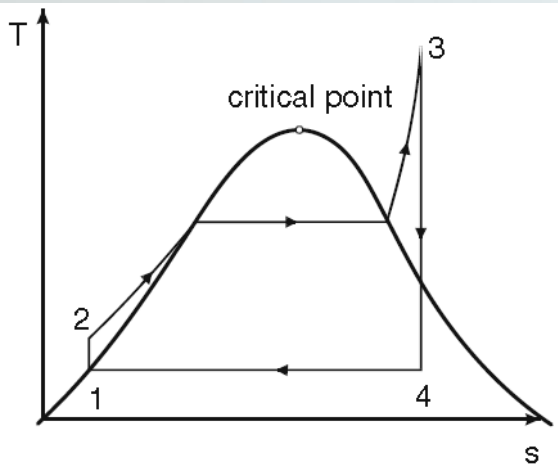
Αεριοποίηση

- Αεριοποίηση γαιάνθρακα
- IGCC
- Καθαρισμός αερίου
- MEA /MDEA / Selexol / Rectisol
- Παραγωγή χημικών
- Παραγωγή συνθετικού φυσικού αερίου (SNG)
- Τεχνική σύνθεσης Fischer–Tropsch

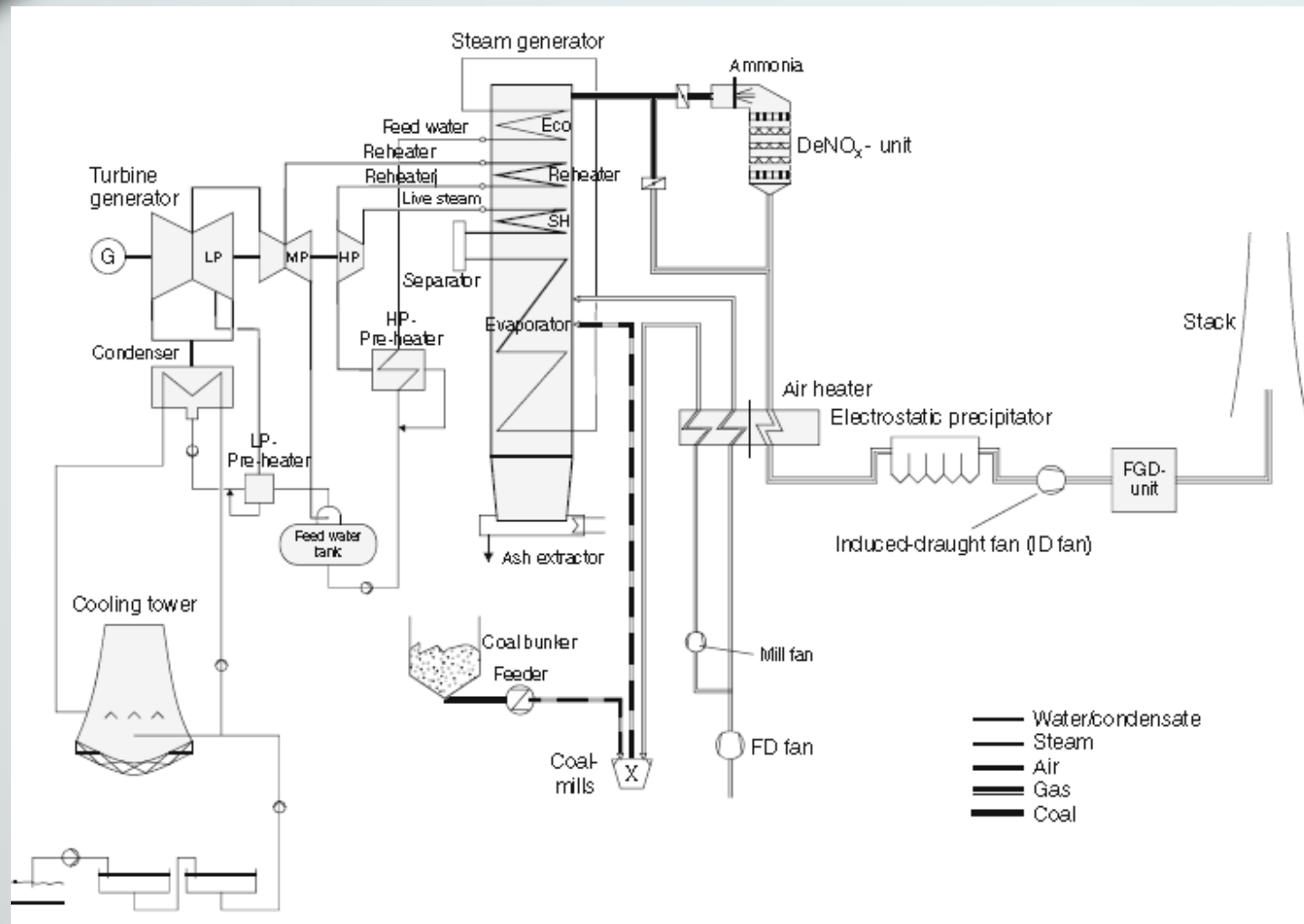
Βελτιώσεις επί του κύκλου Rankine

Αναθερμάνσεις ατμού

Υπερκρίσιμα χαρακτηριστικά

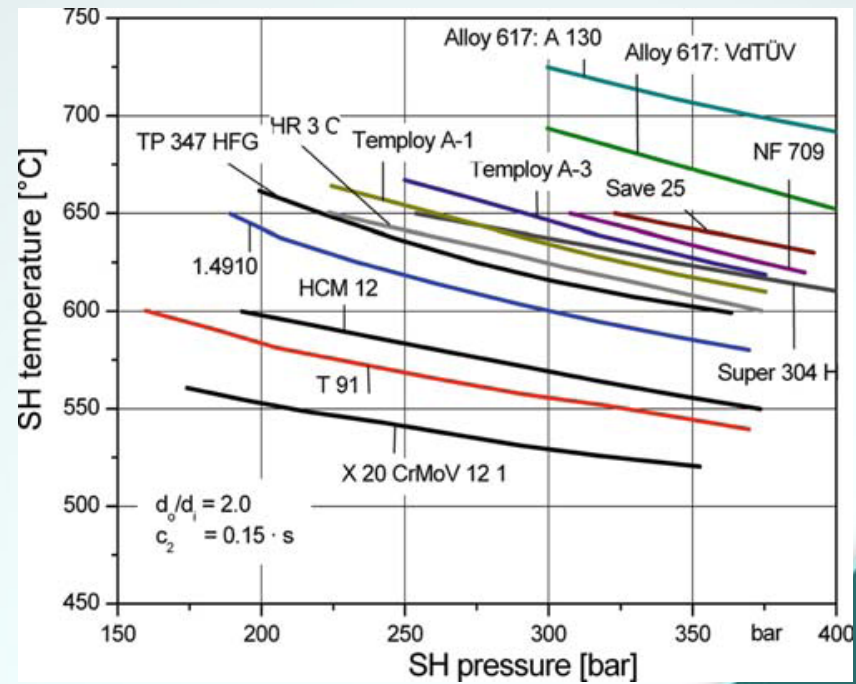
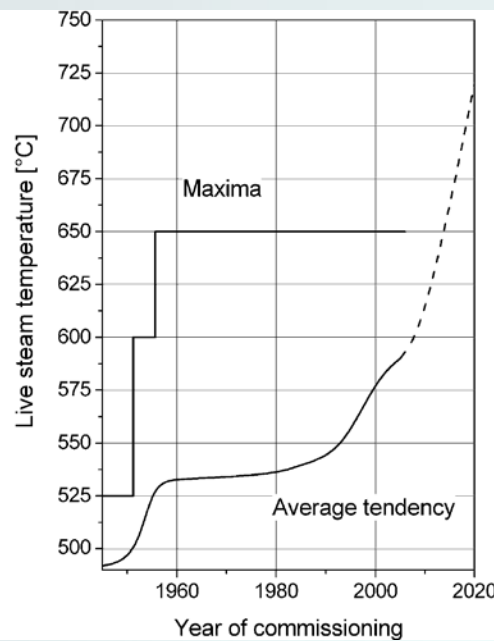
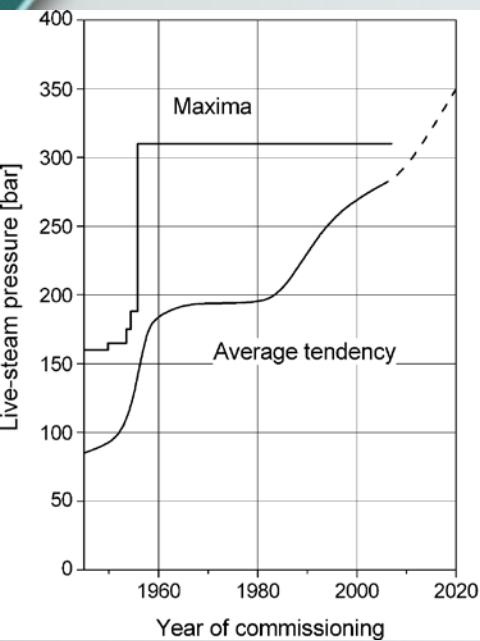
Προηγμένοι ΑΗΣ

Χαρακτηριστικά σύγχρονων ατμοπαραγωγών

- Χρήση διπλής ή τριπλής αναθέρμανσης ατμού
- Πίεση στο τμήμα του «ατμοποιητή» > 221 bar (σε αντίθεση σε < 190 bar για υποκρίσιμα χαρακτηριστικά (Κρίσιμη θερμοκρασία = 373°C)
- Λέβητες Once-through αντί για χρήση τυμπάνων
- Προηγμένα κράματα απαιτούνται ειδικά στις περιοχές υπερθέρμανσης
- Πάχος τοιχωμάτων αυξάνεται στα στάδια υψηλής πίεσης

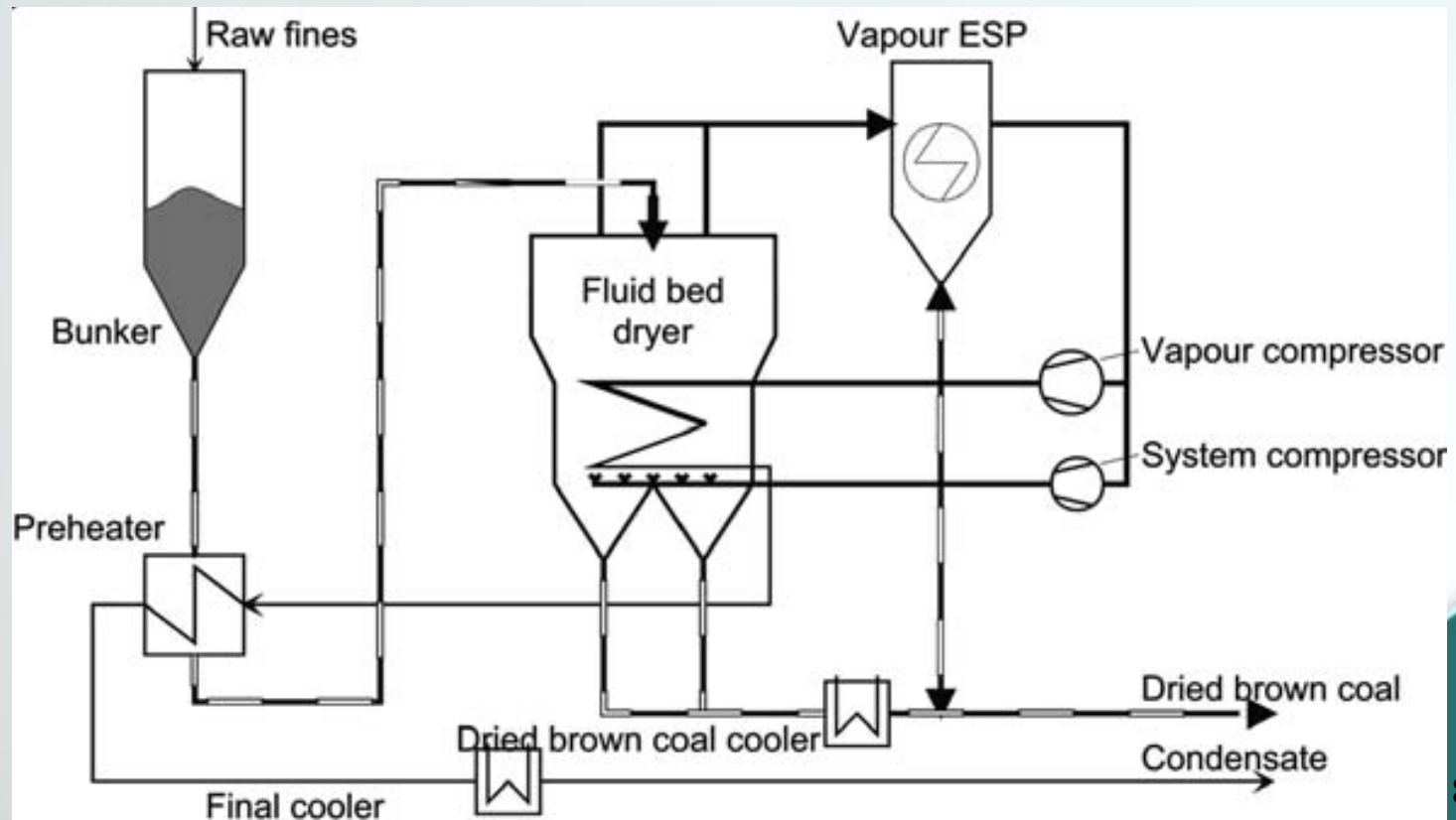
Μεταλλουργικοί περιορισμοί στόχος «AD700» - θέματα διάβρωσης

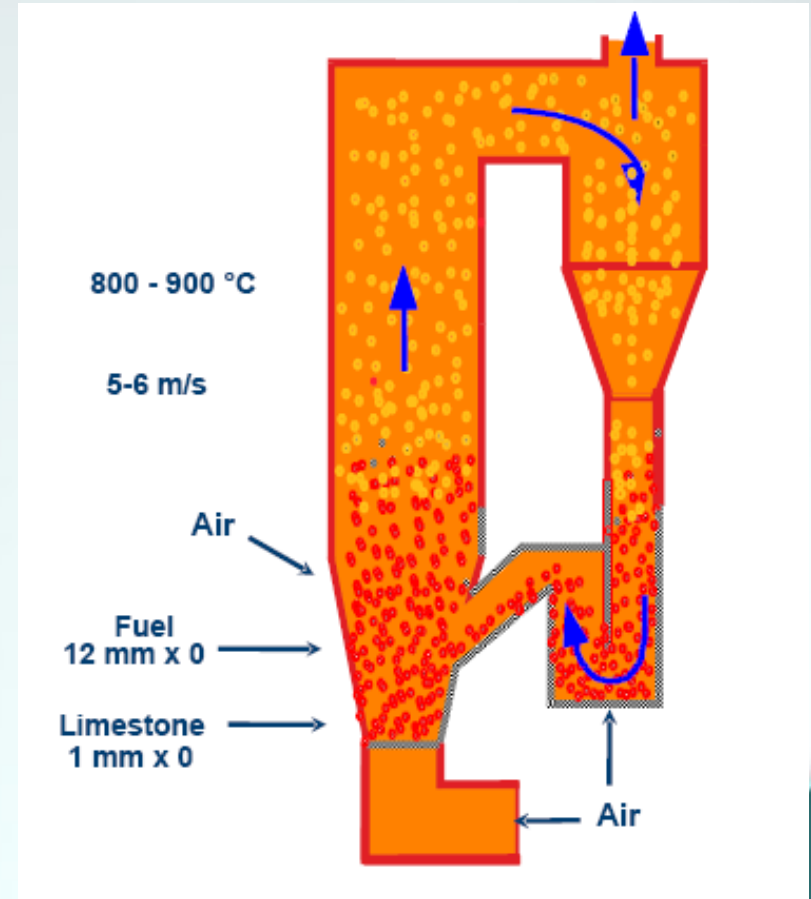
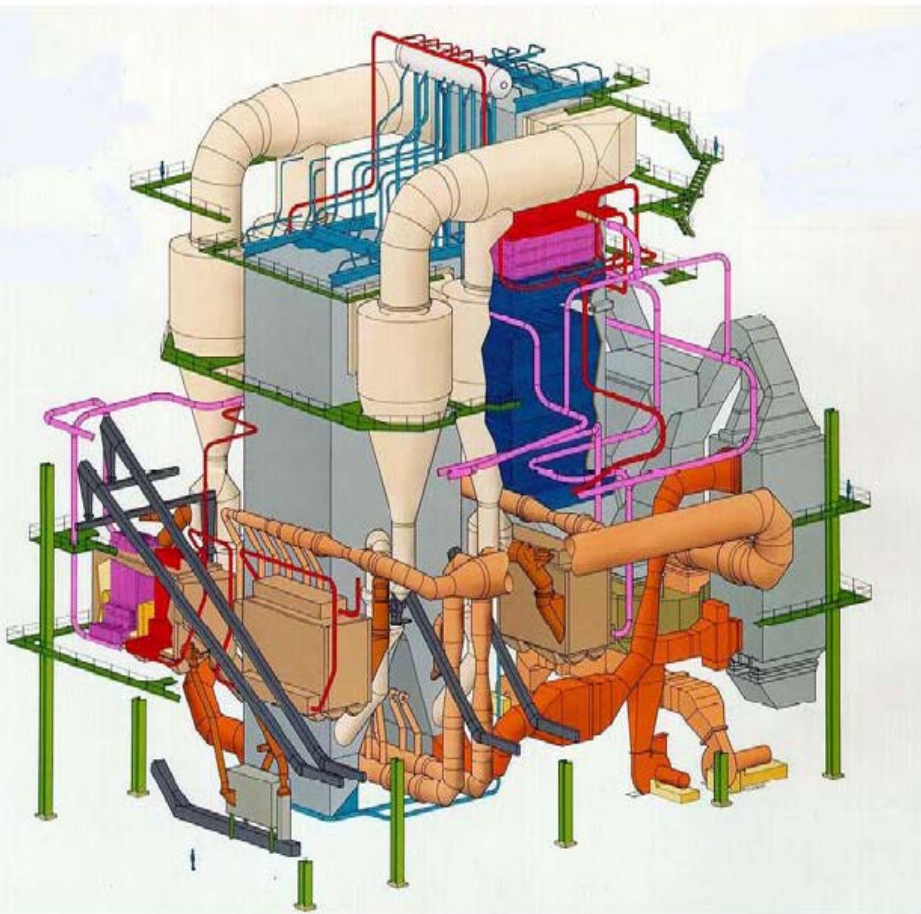
Ενσωμάτωση καινοτόμων τεχνικών ξήρανσης με ελαχιστοποίηση της απώλειας εξέργειας

Ξήρανση με άμεση επαφή ατμού (WTA)

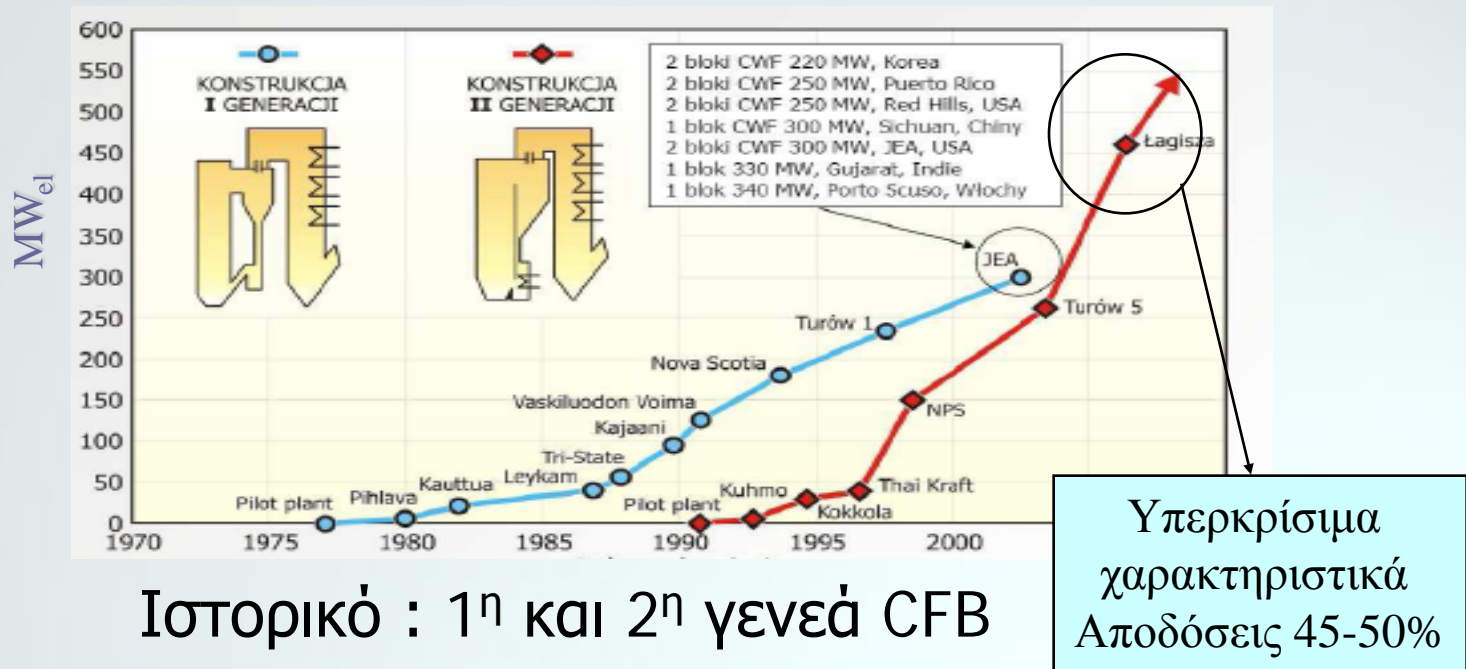

Καύση σε ρευστοποιημένη κλίνη

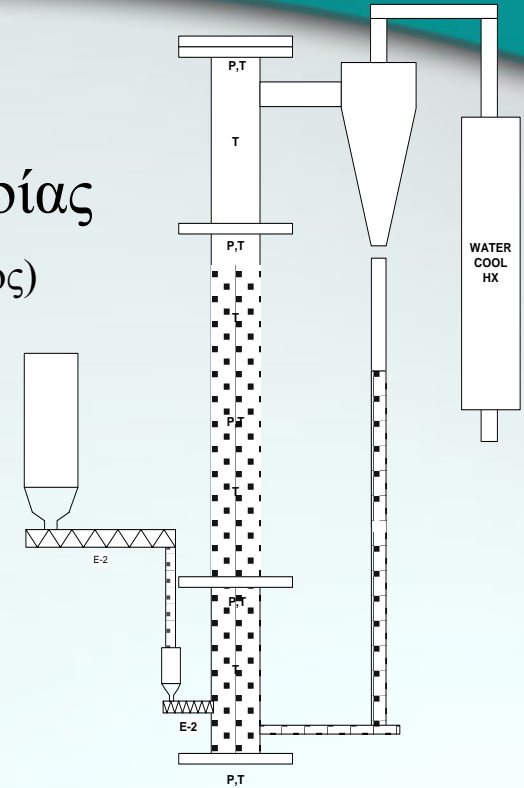
Μονάδα CFBC

Καύση σε ρευστοποιημένη κλίνη

- Περισσότερες από 900 μονάδες παγκοσμίως
- Εφαρμογή στην Κίνα λόγω διαθεσιμότητας καυσίμου με αυξημένο σε θείο.
- Εταιρίες εφαρμογής: Alstom, Babcock, Foster Wheeler
- Μεγάλη πιθανότητα εφαρμογής της τεχνολογίας στην "Πτολεμαίδα V"

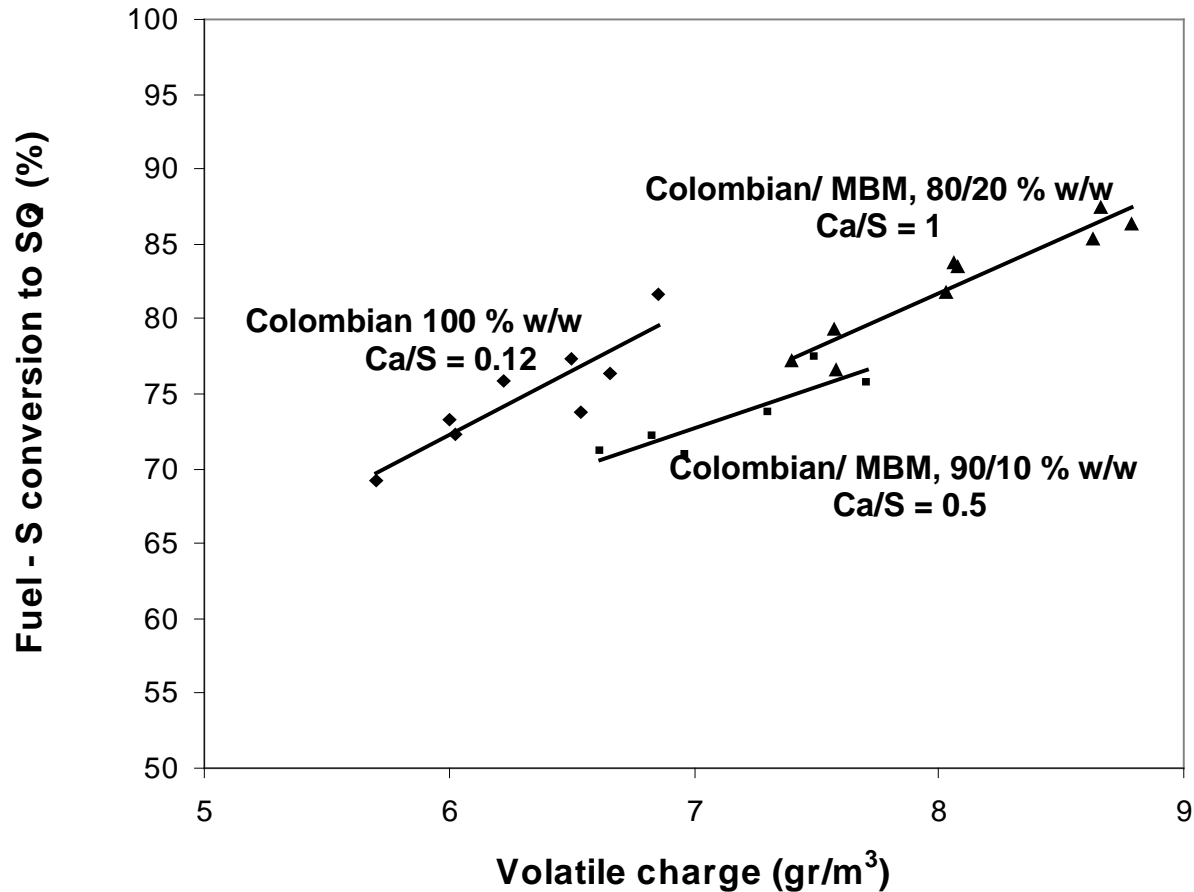
Πιλοτικές
Ρευστοποιημένες κλίνες
αναβρασμού - ανακυκλοφορίας
ΙΤΕΣΚ/ΕΚΕΤΑ – ΕΜΠ (Κ. Πανόπουλος)

P. Κλίνη
ανακυκλοφορίας
 $100 \text{ kW}_{\text{th}}$

P. Κλίνη αναβρασμού 2 kW_{th}

Μελέτη Εκπομπών SO₂

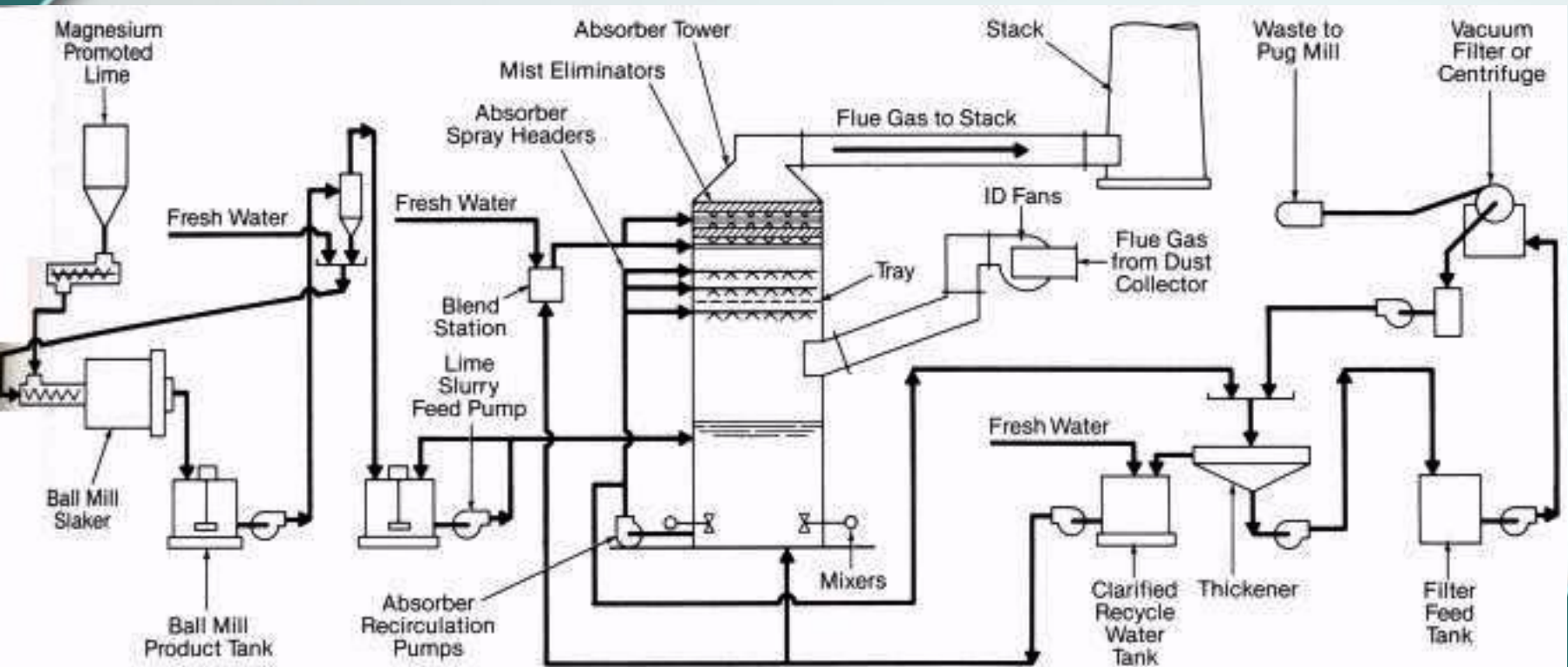

Απομάκρυνση οξειδίων θείου

- 0.2-5% S στο καύσιμο
- Όρια εκπομπών 200 mg/Nm³ για νέους σταθμούς
- Επιλογή καυσίμου
- 80% των σταθμών παγκοσμίως χρησιμοποιεί υγρή αποθείωση με έκπληση (scrubbing) των καυσαερίων με ασβεστούχο διάλυμα
- *Ανθρακικό ασβέστιο*
- $\text{CaCO}_3 (\text{s}) + \text{H}_2\text{O} + 2\text{SO}_2 \rightarrow \text{Ca}^{2+} + 2 \text{HSO}_3^- + \text{CO}_2$
- $\text{CaCO}_3(\text{s}) + 2\text{HSO}_3^- + \text{Ca}^{2+} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CaSO}_3 - 2\text{H}_2\text{O}(\text{s}) + \text{CO}_2$
- $\text{CaSO}_3 - 2\text{H}_2\text{O}(\text{s}) + \frac{1}{2}\text{O}_2 \rightarrow \text{CaSO}_4 - 2\text{H}_2\text{O}(\text{s})$
- *Οξείδιο του ασβεστίου*
- $\text{CaO} (\text{s}) + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{Ca}(\text{OH})_2 (\text{s})$
- $\text{SO}_2 + \text{Ca}(\text{OH})_2 (\text{s}) + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CaSO}_3 - 2\text{H}_2\text{O}(\text{s})$
- $\text{CaSO}_3 - 2\text{H}_2\text{O} (\text{s}) + \frac{1}{2}\text{O}_2 \rightarrow \text{CaSO}_4 - 2\text{H}_2\text{O}(\text{s})$

Απομάκρυνση οξειδίων θείου

Ενώσεις του Αζώτου

Ενώσεις : NO_x , N_2O , NH_3 , HCN , ...

Όριο ΕΕ : $200 \text{ mg/m}^3 \text{ STP}$

N-καυσίμου (0.5-3% ξ.β.) μετατροπή κυρίως σε HCN στους γαιάνθρακες καλής ποιότητας – οξείδωση προς NO_x

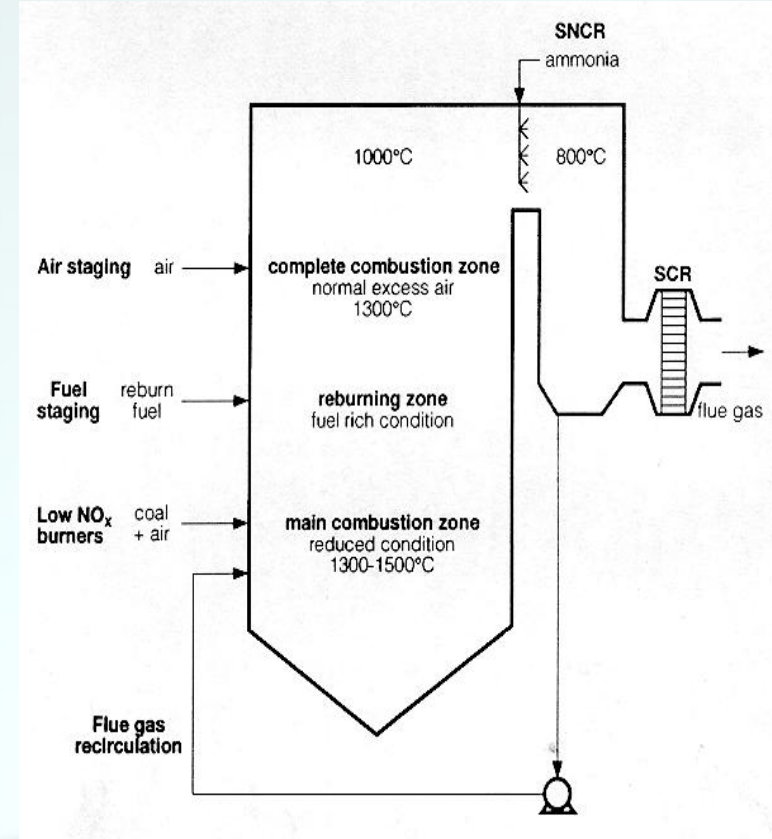
95% NO / 5% NO_2 , μετατροπή στην ατμόσφαιρα ,

Σε αναγωγικές φλόγες $\text{HCN} + \text{NH}_3$ αντιδρούν προς N_2

Στους $900 \text{ }^\circ\text{C}$ το HCN οξειδώνεται προς N_2O .

Θερμικά NO_x – οξείδωση N_2 από αέρα – Θερμοκρασία

Άκαυστες ρίζες CH – αναγωγικές φλόγες - μηχανισμός HCN

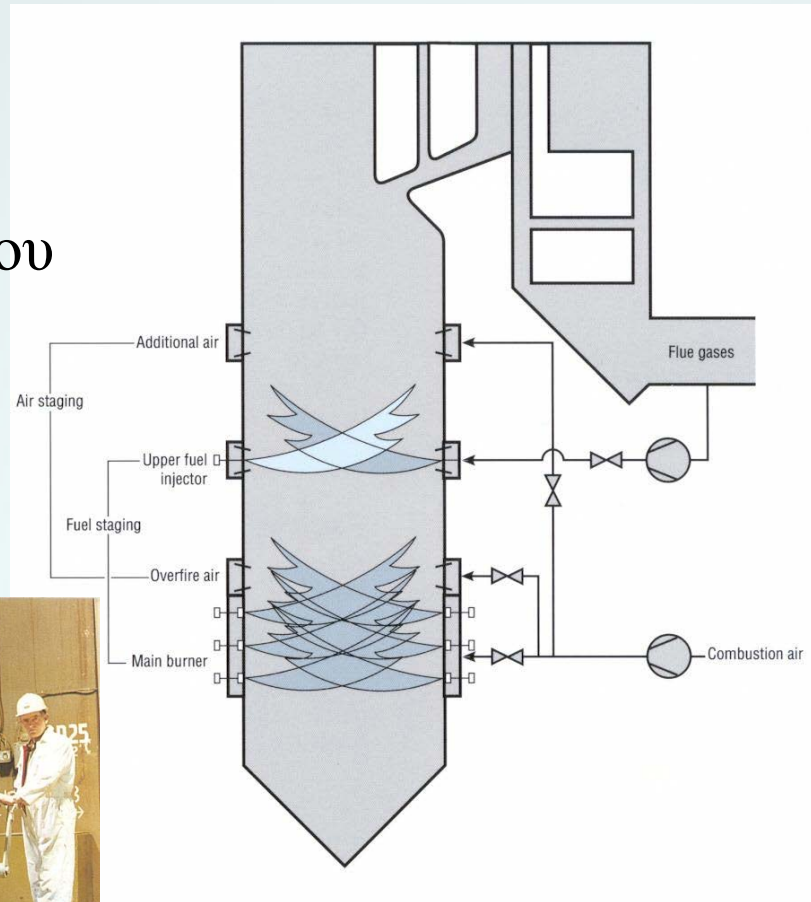
Μέτρα μείωσης παραγωγής NOX

Σταδιοποίηση εισαγωγής αέρα

Σταδιοποίηση εισαγωγής καυσίμου

Ανακυκλοφορία καυσαερίων

Χρήση ειδικών καυστήρων

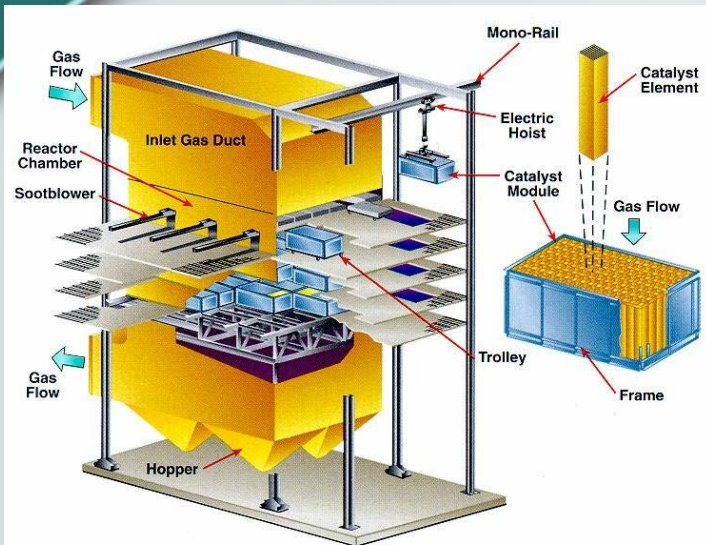
Τεχνολογίες μείωσης NOx

Selective Catalytic Reactor (Εκλεκτικός καταλυτικός μετατροπέας)

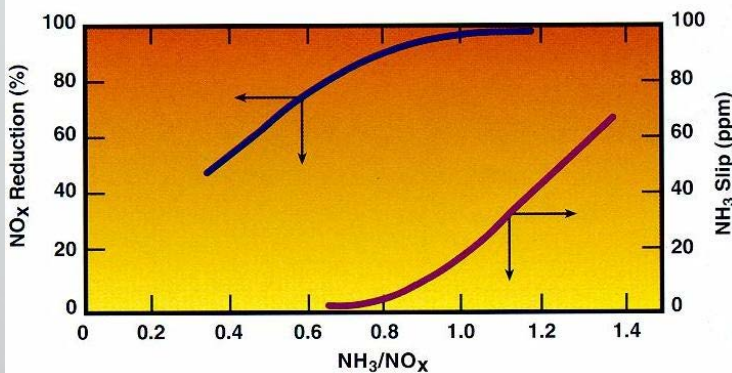
Εισαγωγή NH₃

Θερμοκρασία ~ 350 - 400°C

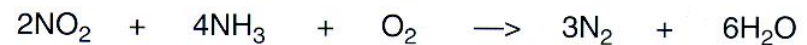
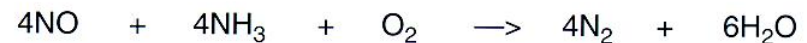
Καταλύτης V₂O₅ or WO₃ σε βάση TiO₂

Vertical-flow fixed-bed type reactor chamber

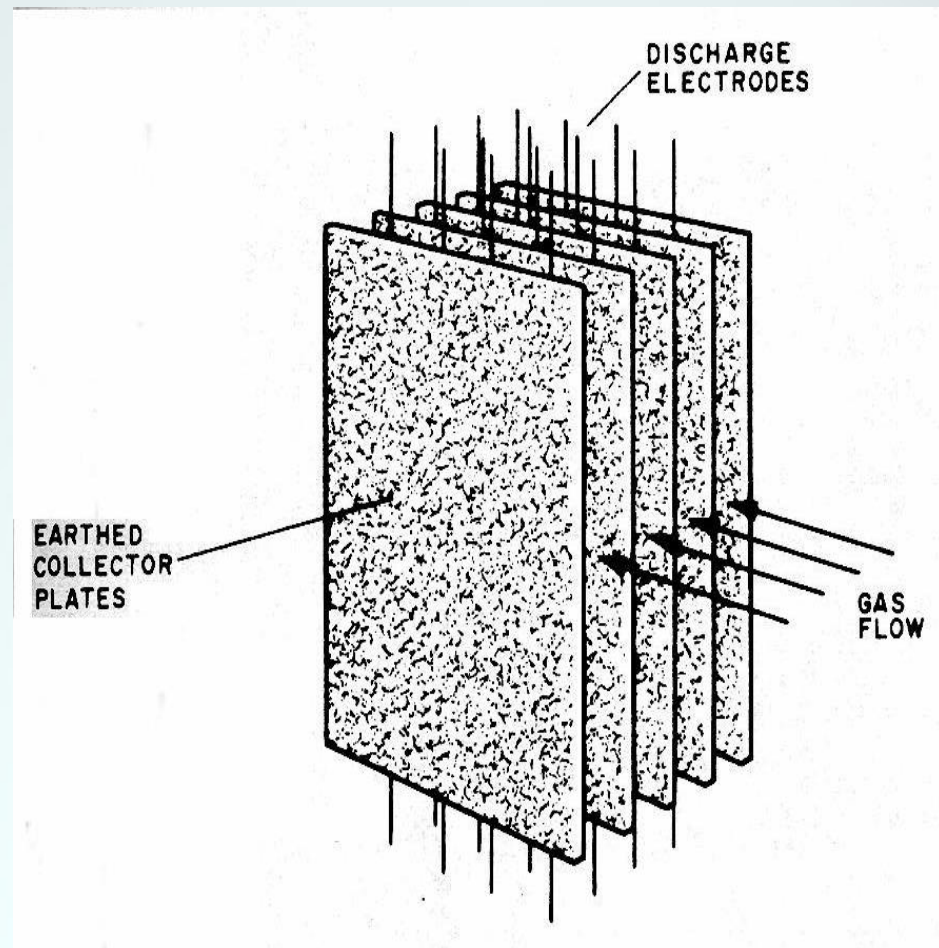
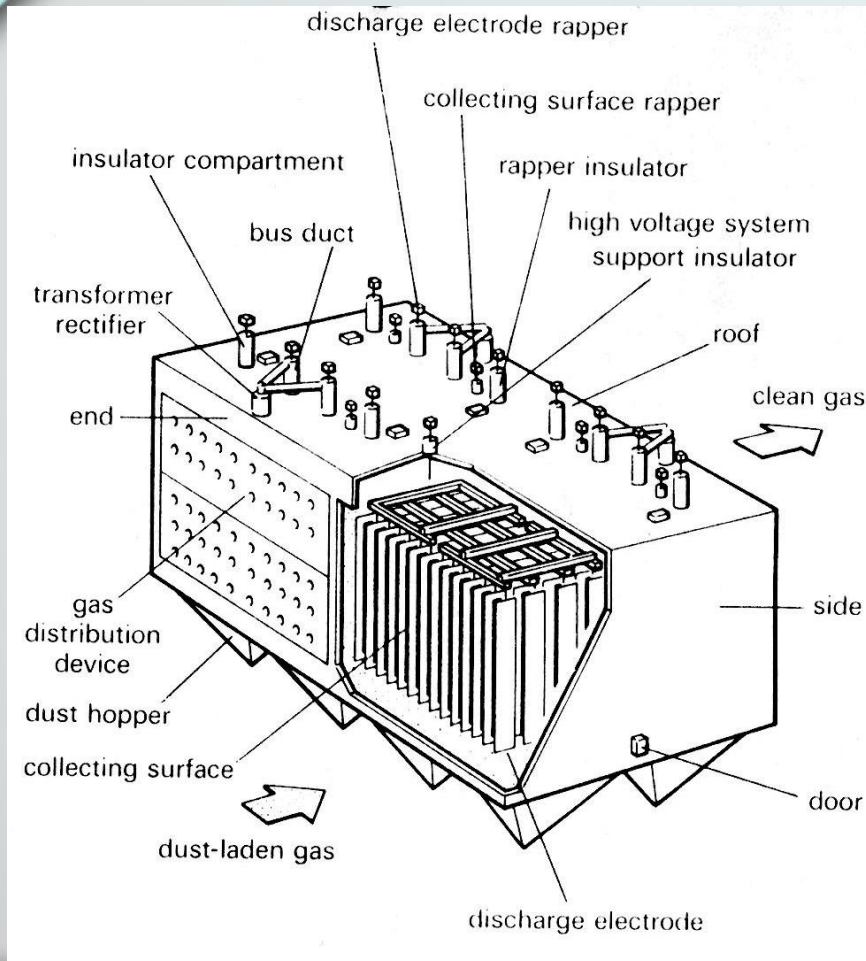
Chemistry of the SCR Process

Side Reactions

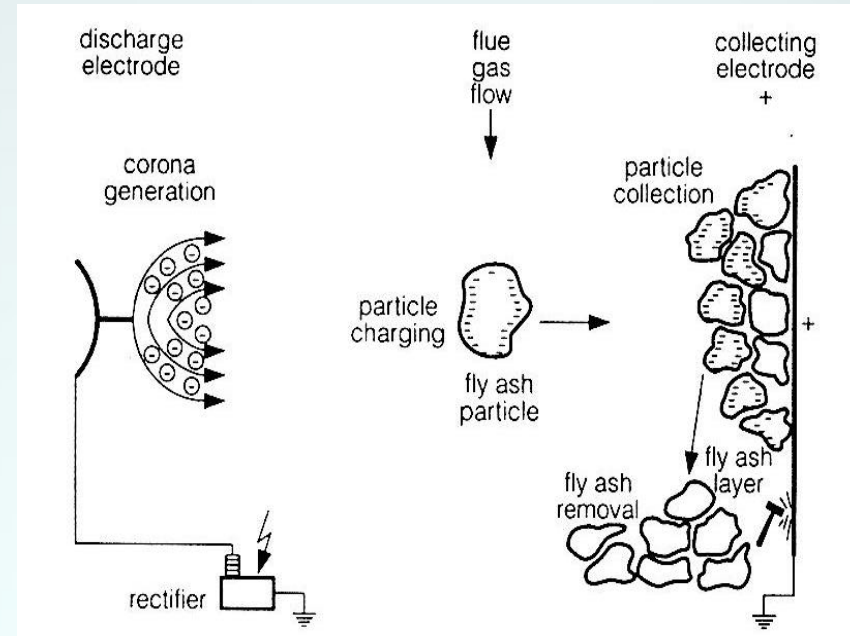
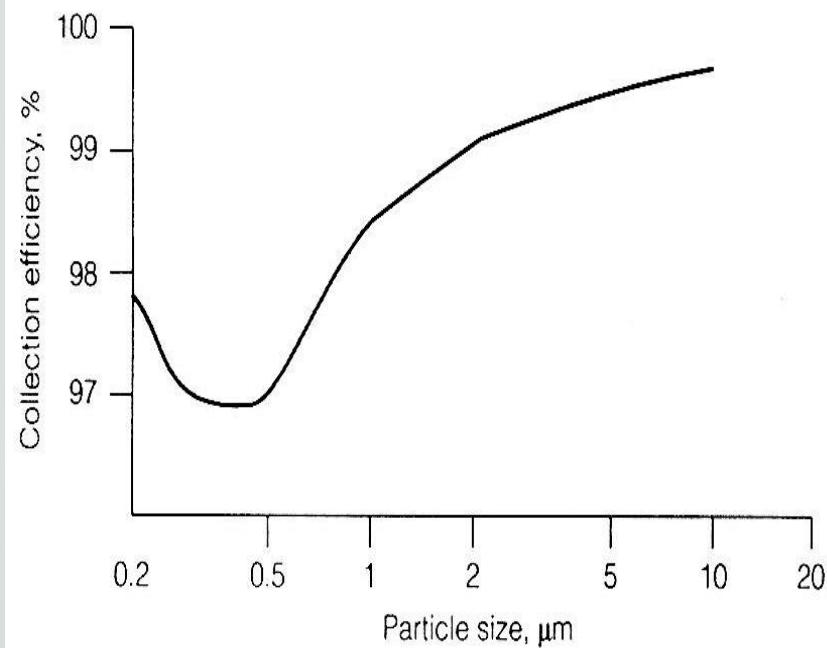

Ηλεκτροστατικά Φίλτρα – Κατακράτηση σωματιδίων

Ηλεκτροστατικά Φίλτρα – Κατακράτηση σωματιδίων

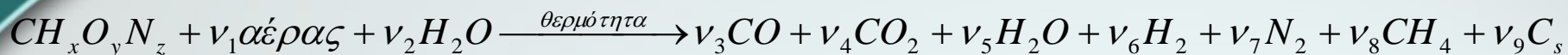
Χρήση – διαχείριση παραπροϊόντων καύσης

- Γύψος – δομικό υλικό – στην Ελλάδα δε χρησιμοποιείται
- Χρήσεις τέφρας – δομικό υλικό , ανάμιξη με τσιμέντο, χρήση στην οδοποιία , παρασκευή άκαυστων υλικών κτλ
- Εμπλουτισμός σε ανόργανα – περιβαλλοντική διαχείριση
- Τεχνικά χαρακτηριστικά όπως LOI , σύσταση κτλ βάση Ευρωπαϊκών οδηγιών

Η τεχνολογία της αεριοποίησης (gasification)

- Η αεριοποίηση είναι η μετατροπή του στερεού καυσίμου σε ένα αέριο καύσιμο που περιέχει H_2 , CO , CO_2 , CH_4 , N_2 , κτλ
- Το παραγόμενο αέριο ή αέριο σύνθεσης (syngas) μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμένους κύκλους, για παραγωγής χημικών, δευτερογενών καυσίμων κτλ
- Η αεριοποίηση πραγματοποιείται με χρήση μέσου όπως αέρας, ατμός ή καθαρό οξυγόνο υποστοιχειομετρικά.

Θερμοδυναμική της αεριοποίησης

Εξώθερμες αντιδράσεις:

$C_{(s)} + O_2 \leftrightarrow CO_2$	$\Delta H_R = -406 \text{ kJ/mol}$	(4.8)	Αντιδράσεις οξείδωσης
$C_{(s)} + 1/2O_2 \leftrightarrow CO$	$\Delta H_R = -123 \text{ kJ/mol}$	(4.9)	
$H_2 + 1/2O_2 \leftrightarrow H_2O$	$\Delta H_R = -242 \text{ kJ/mol}$	(4.10)	
$CO + 1/2O_2 \leftrightarrow CO_2$	$\Delta H_R = -283 \text{ kJ/mol}$	(4.11)	
$C_{(s)} + 2H_2 \leftrightarrow CH_4$	$\Delta H_R = -87 \text{ kJ/mol}$	(4.12)	Υδρογόνωση
$CO + H_2O \leftrightarrow CO_2 + H_2$	$\Delta H_R = -42 \text{ kJ/mol}$	(4.13)	Αντίδραση μετατόπισης

Ενδόθερμες αντιδράσεις:

$C_{(s)} + CO_2 \leftrightarrow 2CO$	$\Delta H_R = +162 \text{ kJ/mol}$	(4.14)	Αντίδραση Boudouard
$C_{(s)} + H_2O \leftrightarrow CO + H_2$	$\Delta H_R = +119 \text{ kJ/mol}$	(4.15)	Ετερογενής αντίδραση μετατόπισης
$CH_4 + H_2O \leftrightarrow CO + 3H_2$	$\Delta H_R = +206 \text{ kJ/mol}$	(4.16)	Αναμόρφωση μεθανίου

Αυτόθερμη : με αέρα ή οξυγόνο, δεν απαιτείται πρόσδοση θερμότητας

Αλλοθερμική : με ατμό, απαιτείται πρόσδοση θερμότητας εξωτερικά

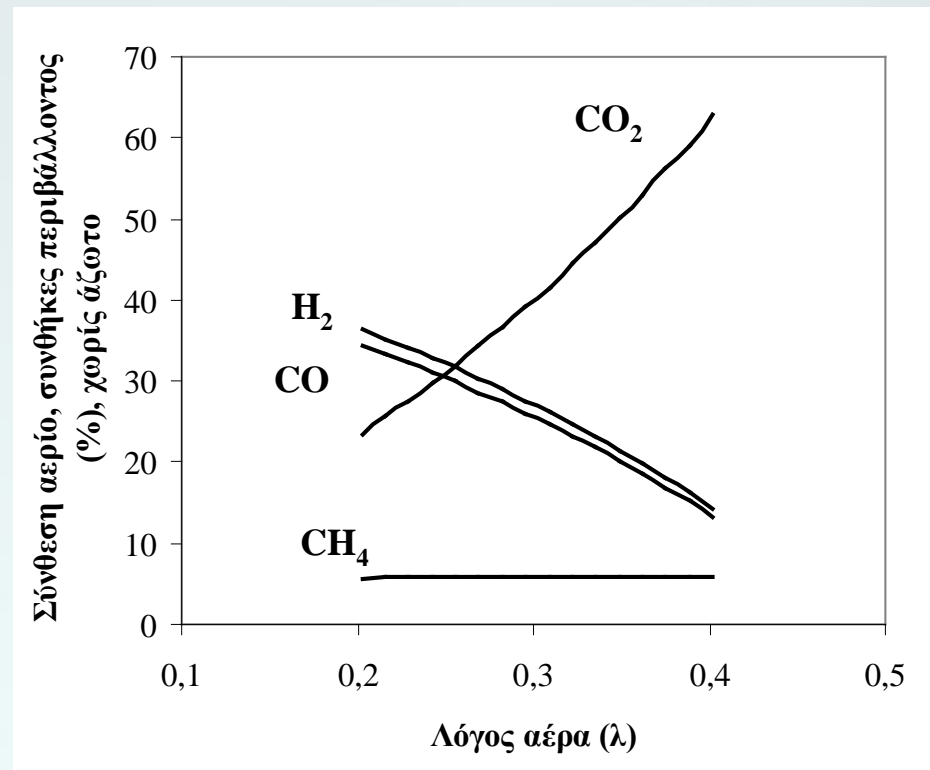
Θερμοδυναμική της αεριοποίησης (2/2)

Ισορροπία χημικού συστήματος που περιέχει τα προϊόντα αέρια με ελαχιστοποίηση ενέργειας Gibbs (LaGrange)

Περιορισμός: ισολογισμός μάζας στα στοιχεία του συστήματος

Ενεργειακός ισολογισμός

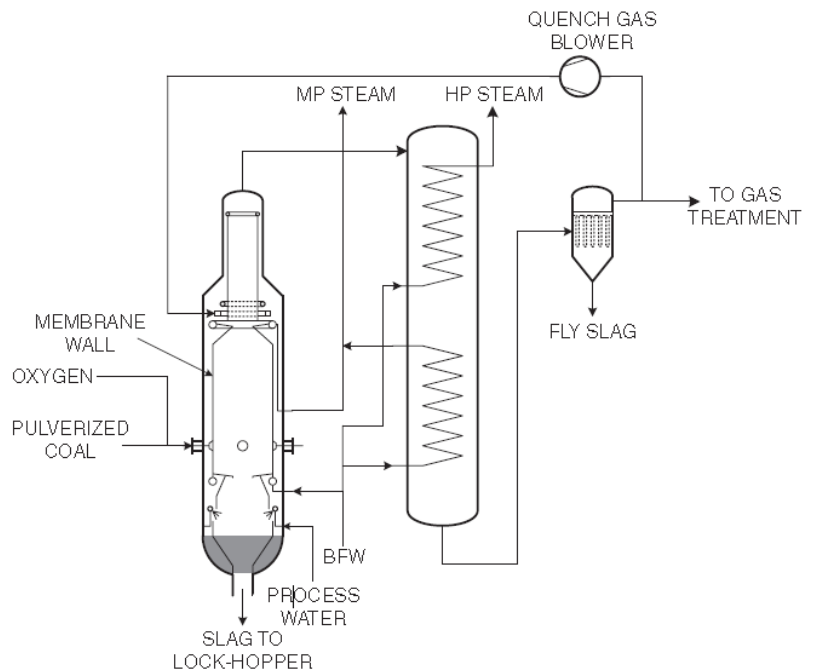
$$\sum_i^L n_i \Delta H_{f,feed,298}^o + \sum_i^L n_i H_{feed}(T_{feed,i}) = \sum_i^N n_i \Delta H_{f,prod,298}^o + \sum_i^N n_i H_{prod}(T) + Q_{in}$$

Περιγραφή Τεχνολογίας

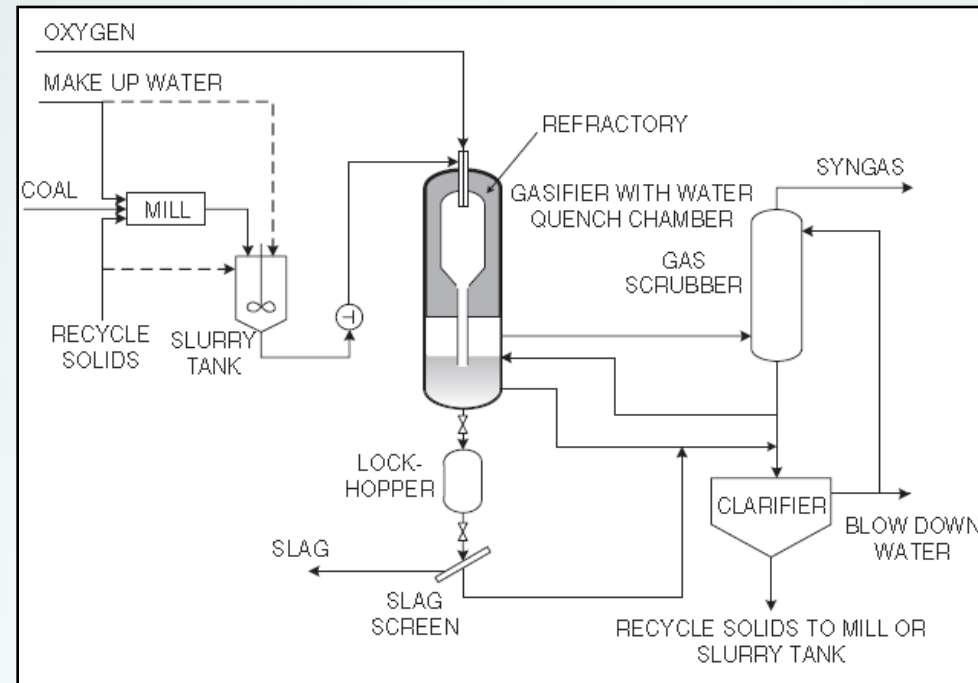
Shell

$T = 1500^{\circ}\text{C}$ pressure 30–40 bar.

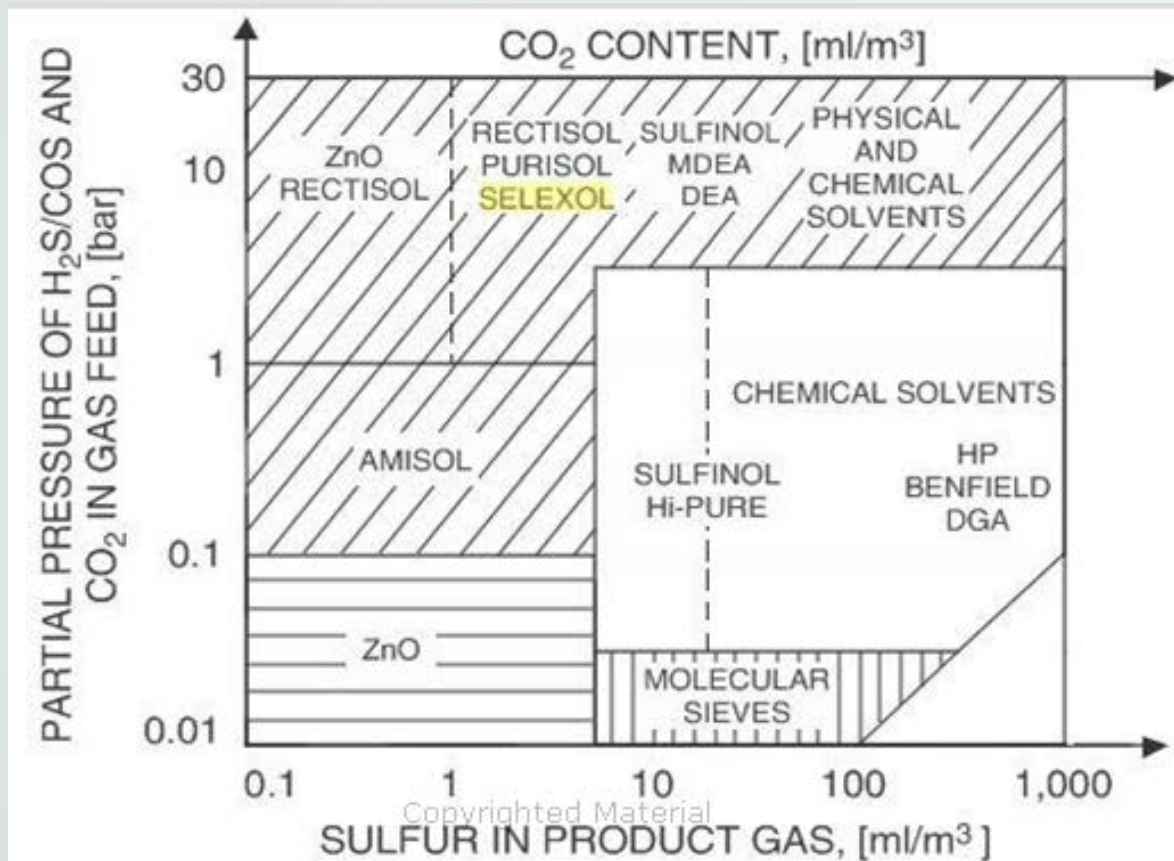
Texaco – GE

$T = 1450^{\circ}\text{C}$ pressure 30 / 70 bar.

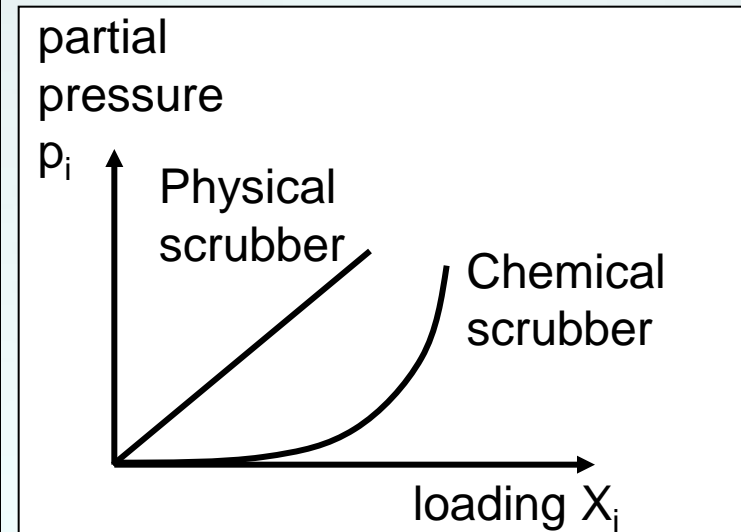
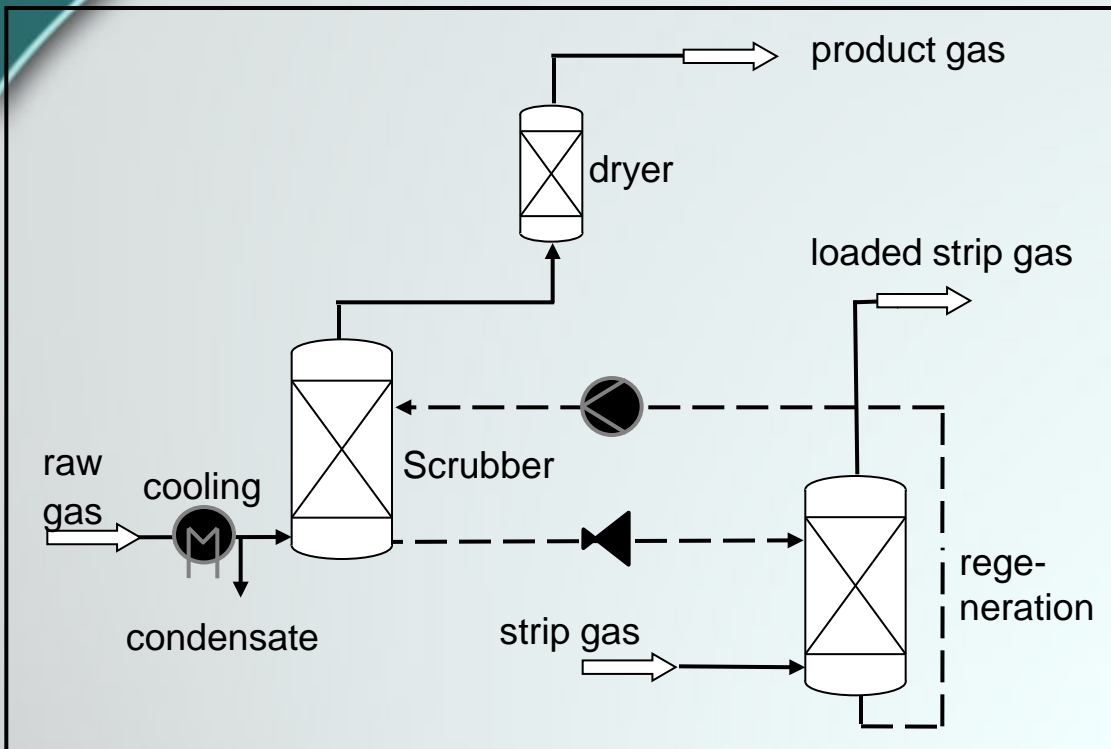

Αεριοποίηση με οξυγόνο
Αντιδραστήρες συμπαρασυρμού
σημαντική πίεση για χρήση
Υψηλές θερμοκρασίες

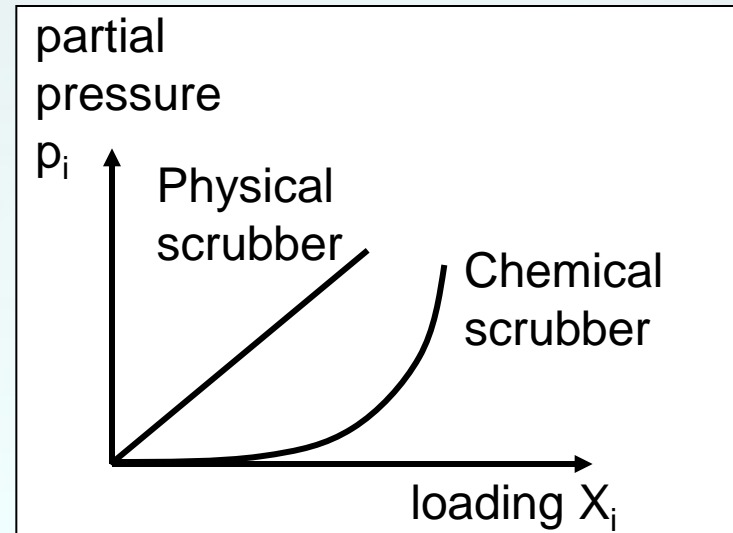
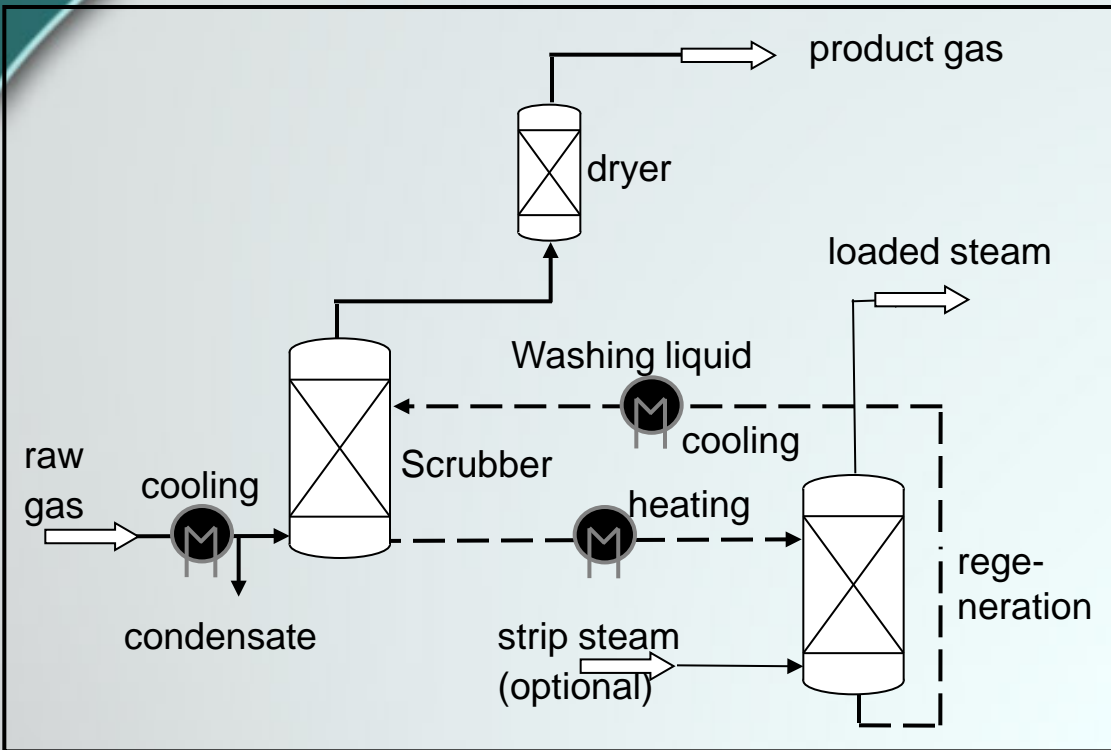
Απομάκρυνση H₂S, CO₂ με απορρόφηση

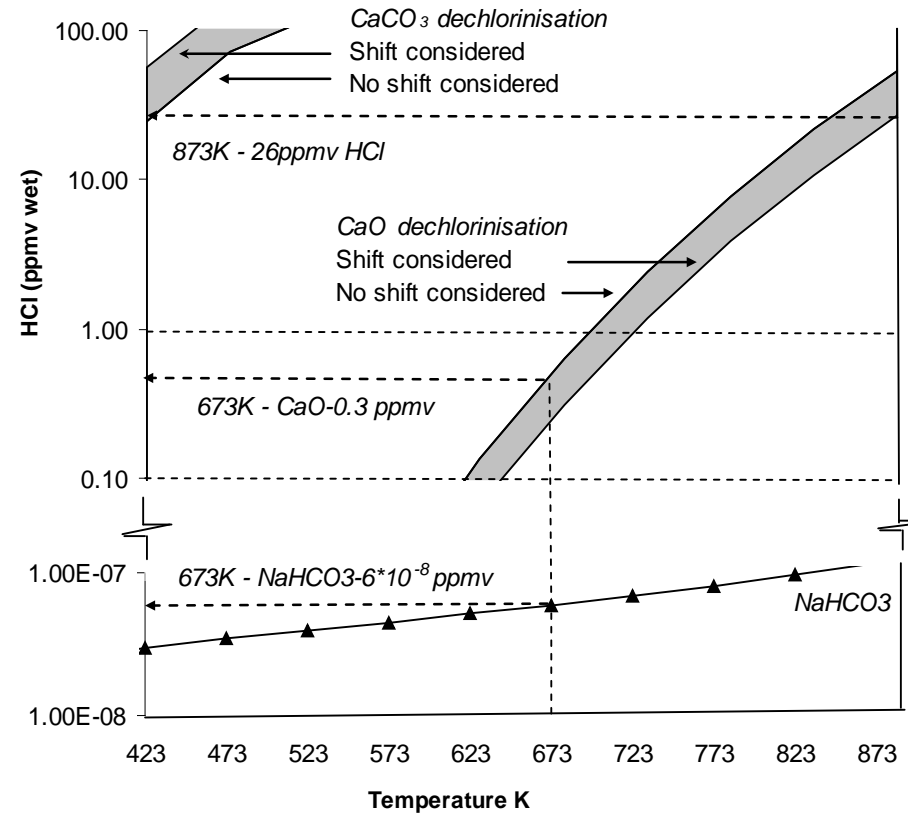
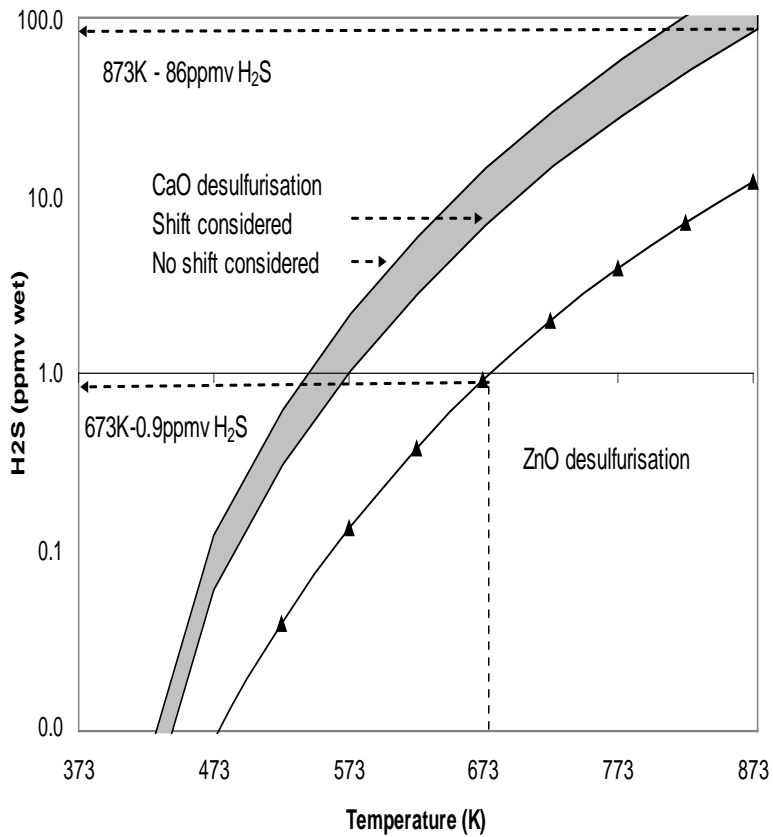
Φυσική απορρόφηση

Χημική απορρόφηση

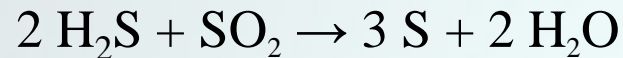
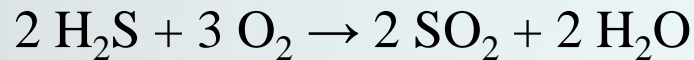

Θερμός Καθαρισμός του αερίου

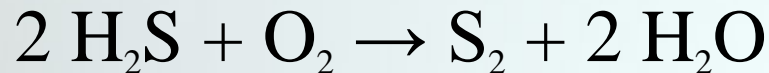

Περιφερειακές τεχνολογίες

- Διαχωρισμός αέρα
- Παραγωγή S (μονάδα Claus)

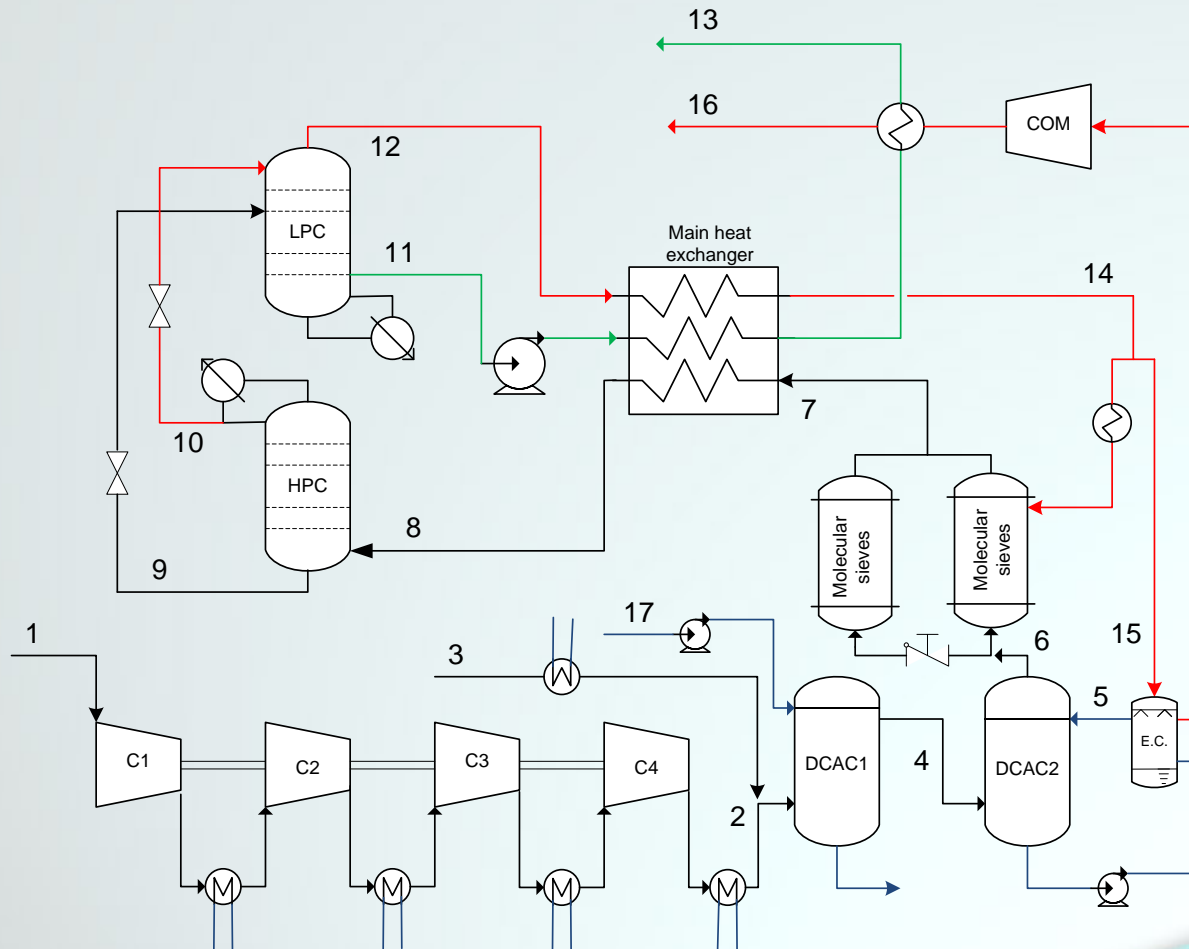

Συνολική αντίδραση:

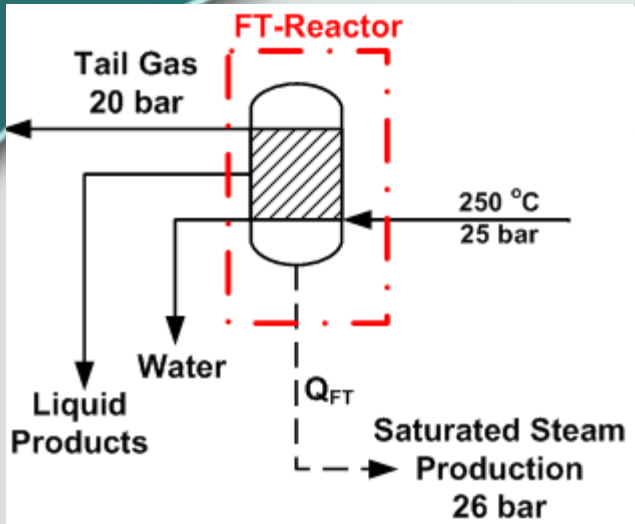

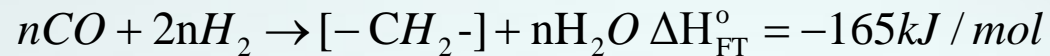
Κρυογονική μονάδα διαχωρισμού αέρα Air Separation Unit

Fischer-Tropsch Σύνθεση

Η Σύνθεση FT είναι μία διεργασία χτισίματος αλυσίδων άνθρακα , όπου τα CH_2 ενώνονται με τις υπάρχουσες αλυσίδες:

Κατανομή Anderson-Schulz-Flory (ASF)

Η ASF περιγράφεται από την εξίσωση

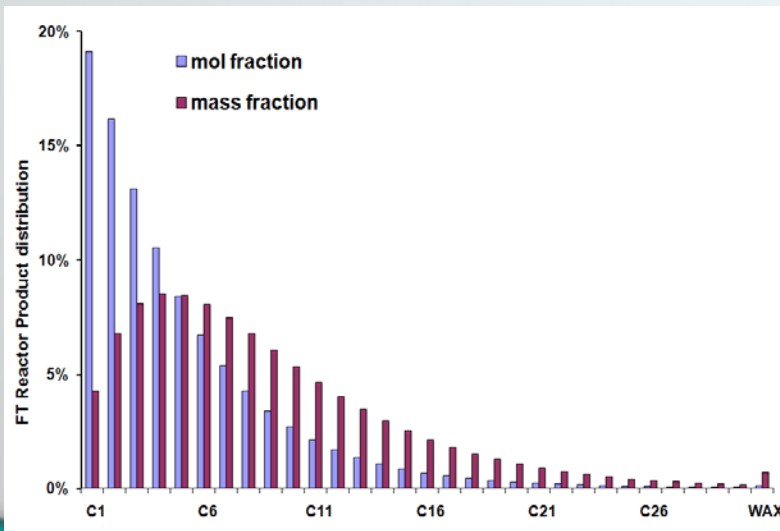
$$\log\left(\frac{W_n}{n}\right) = n \log \alpha + \log\left[\frac{(1-\alpha)^2}{\alpha}\right]$$

α είναι η πιθανότητα αύξησης της αλυσίδας :

$$\alpha = \frac{k_{HCl} \cdot P_{CO}}{k_{HCl} \cdot P_{CO} + k_{HCS} \cdot P_{H_2} + k_{HC6}}$$

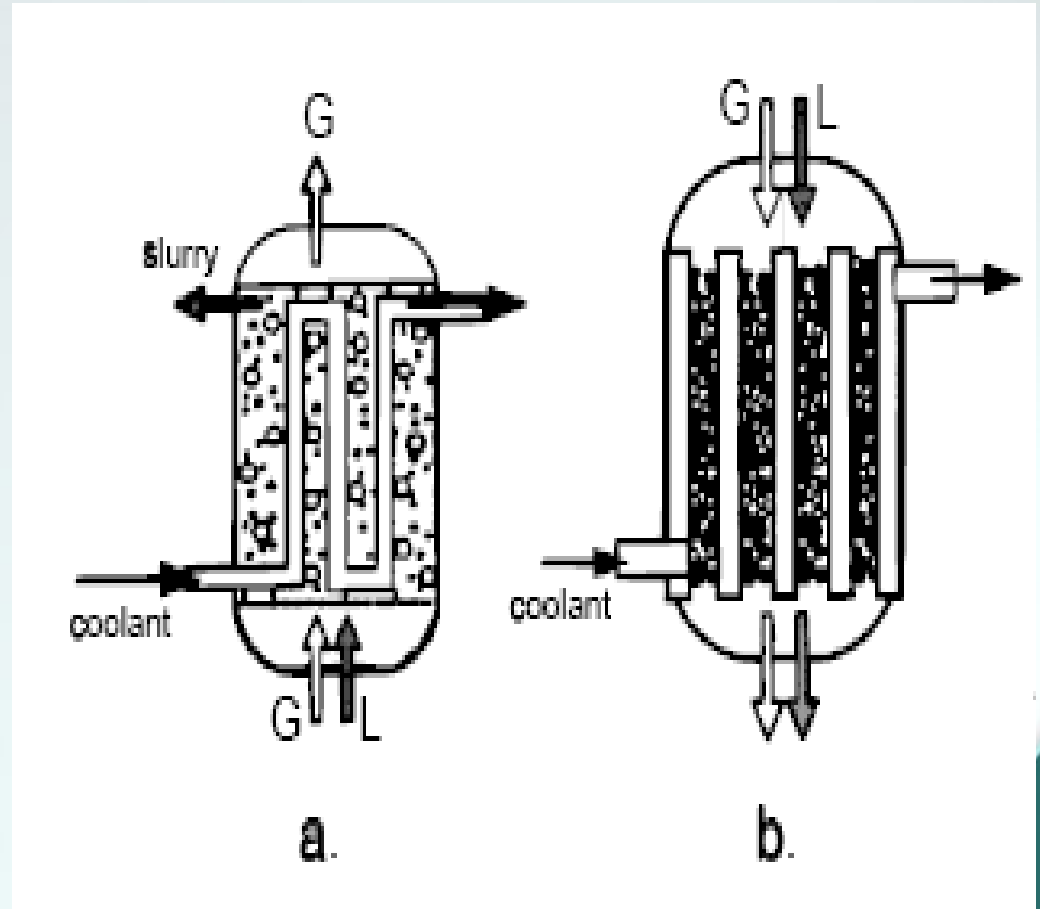
Καταλύτες Fe ή Co

@ 200-300 ° C και @ 10-60 bar

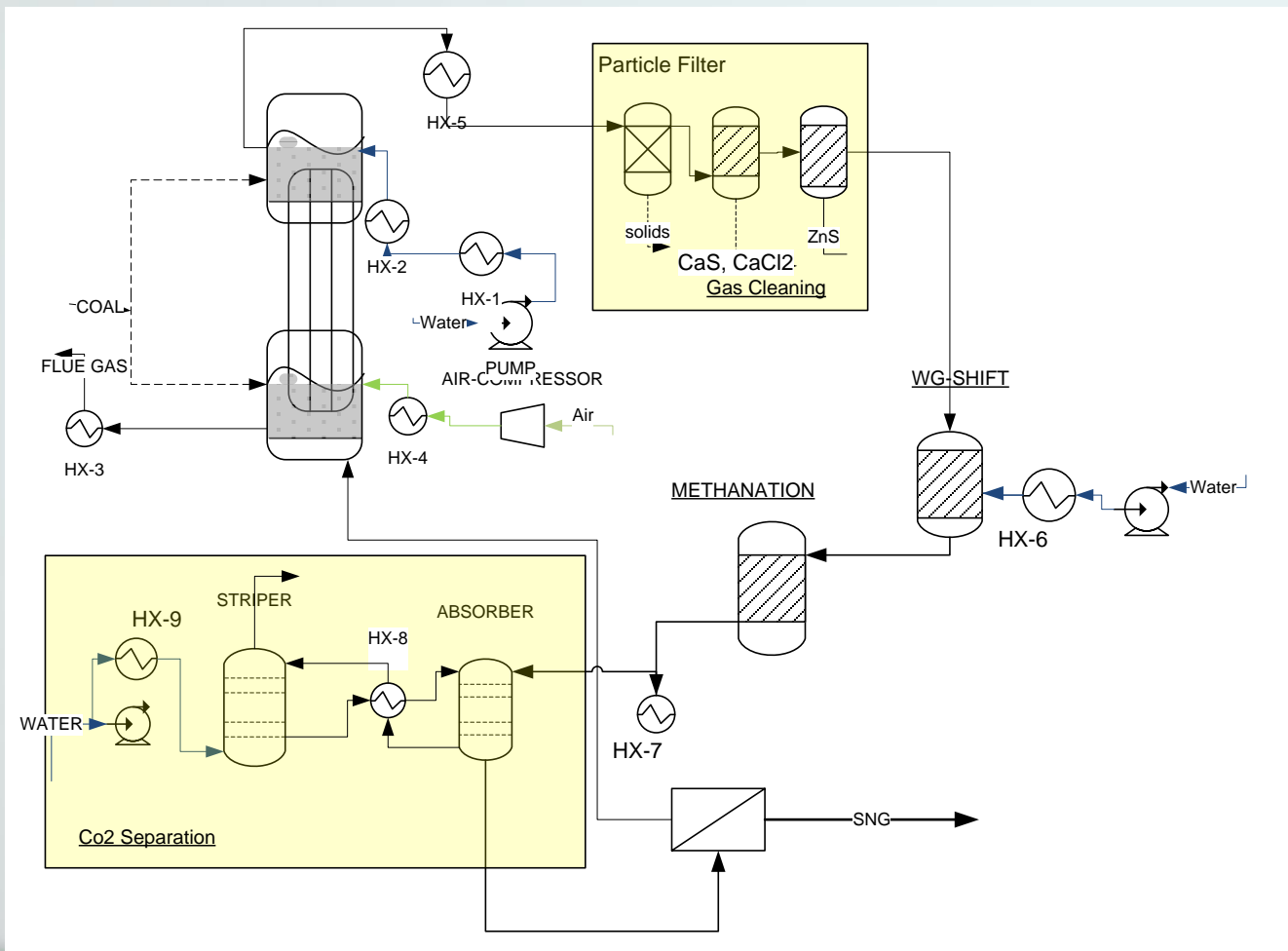

Κύριοι τύποι αντιδραστήρων

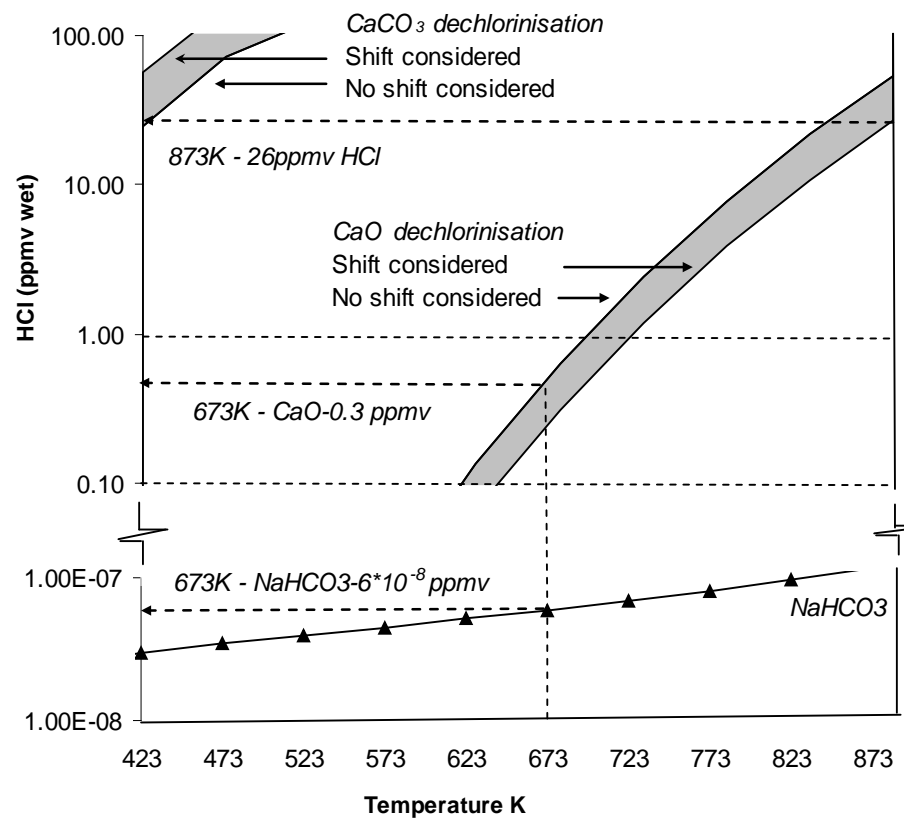
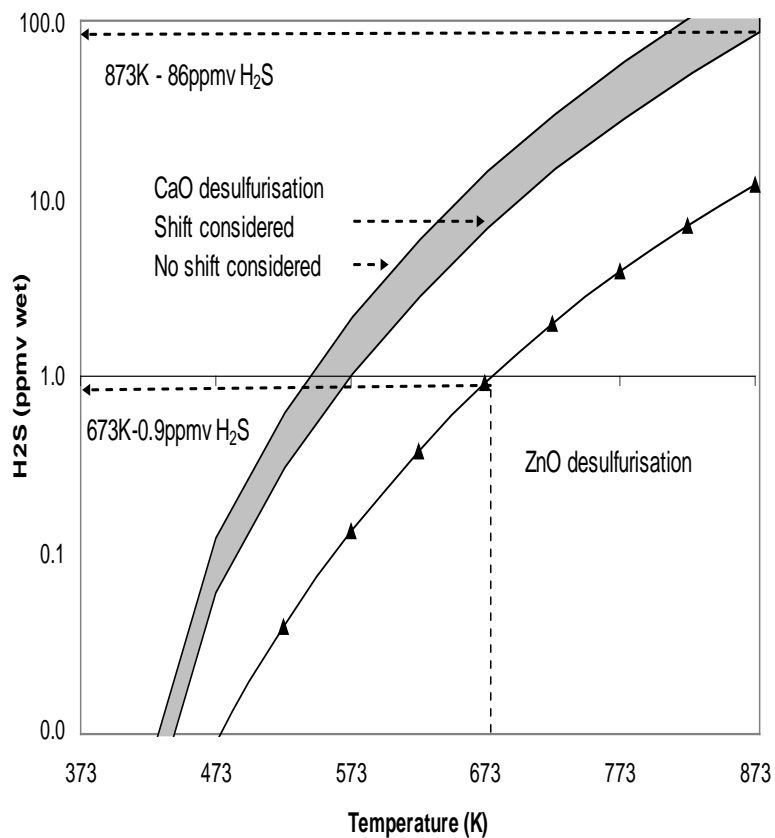
- a) Τριών φάσεων
ρευστοποιημένη κλίνη
υδαρούς ροής
φουσαλίδων (slurry)
(περισσότερο κοινοί)
- b) Σταθερή κλίνη με
εσωτερική ψύξη
πολλαπλών αυλών

Παραγωγή συνθετικού φυσικού αερίου (SNG)

Καθαρισμός του αερίου εν θερμώ

Τεχνολογίες κατακράτησης CO₂

- Προ καύσης (Pre-combustion)
- Καύση με οξυγόνο (Oxy-fuel)
- Μετά καύσης (Post-combustion)
(Για υπάρχοντες σταθμούς MEA – MDEA)
- α) Τεχνολογίες κύκλων CaO-CaCO₃
β) καύση χωρίς επαφή του οξειδωτικού με ενδιάμεσο MO – M

Πρό καύσης κατακράτηση

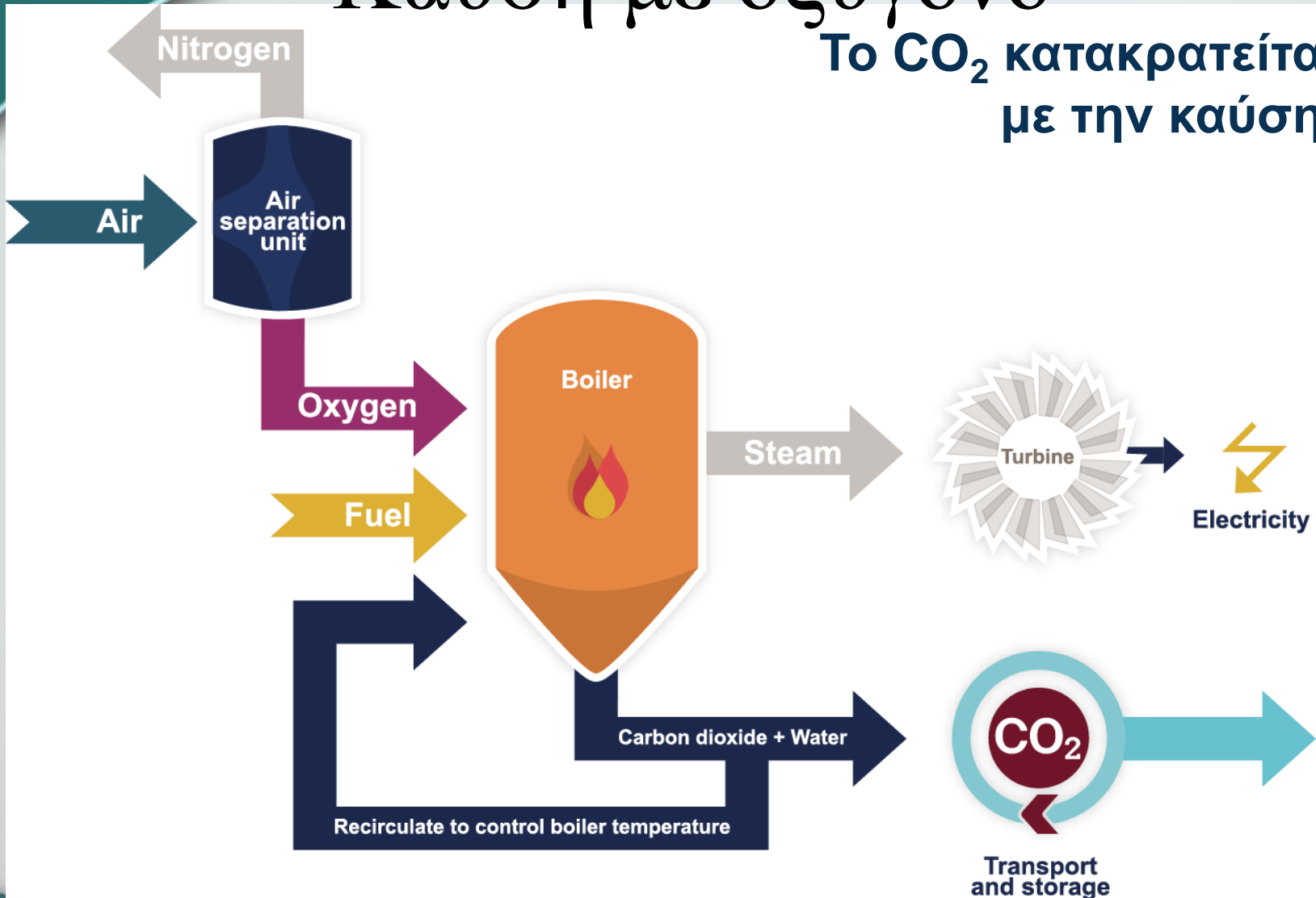

Το CO₂ κατακρατείται πριν οξειδωθεί το καύσιμο

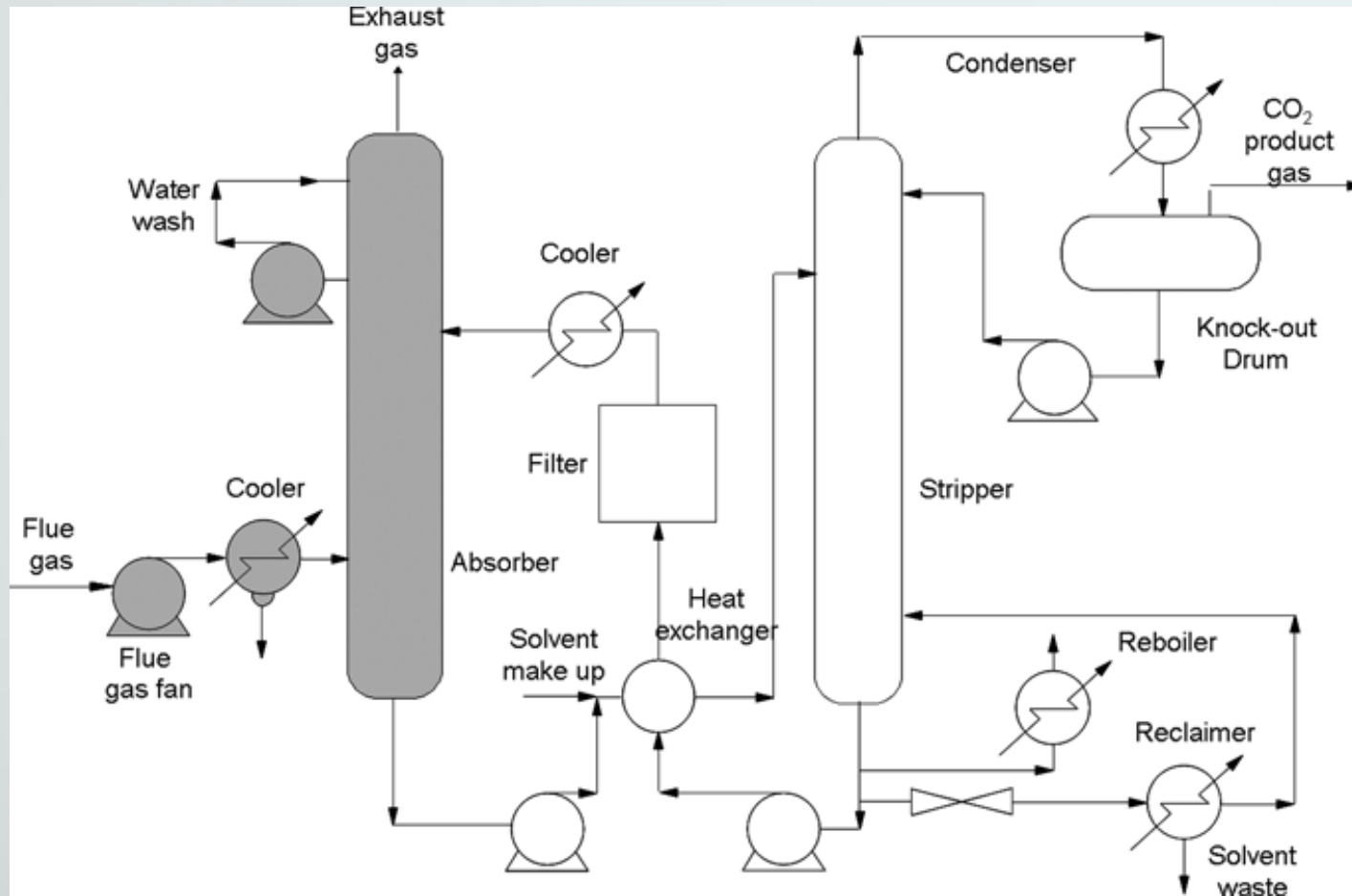

Καύση με οξυγόνο

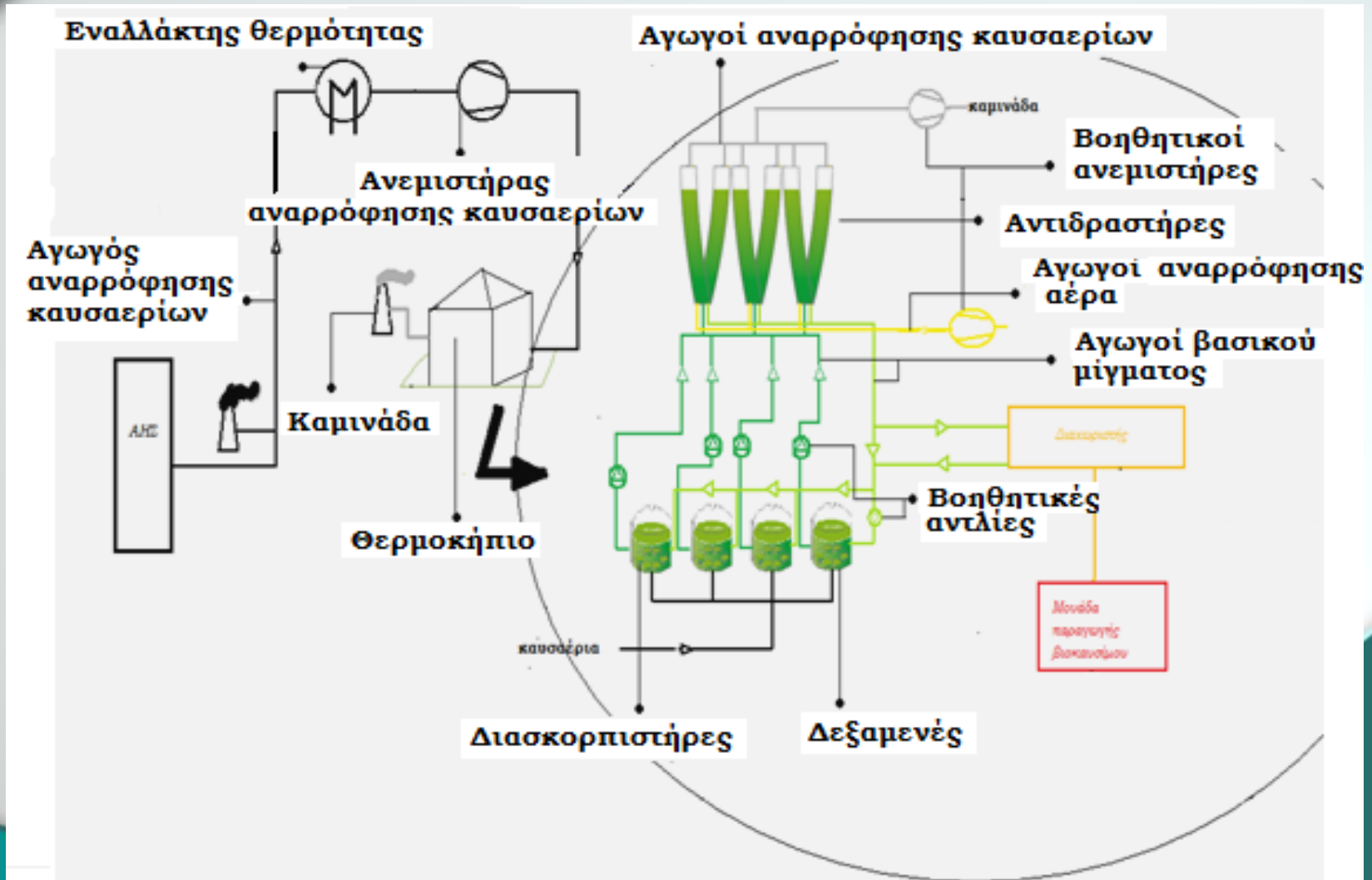
Το CO₂ κατακρατείται με την καύση

Μετά καύσης απομάκρυνση

Περιγραφή εγκατάστασης κατακράτησης CO₂ με χρήση μικροαλγών στο Niederaussem, RWE

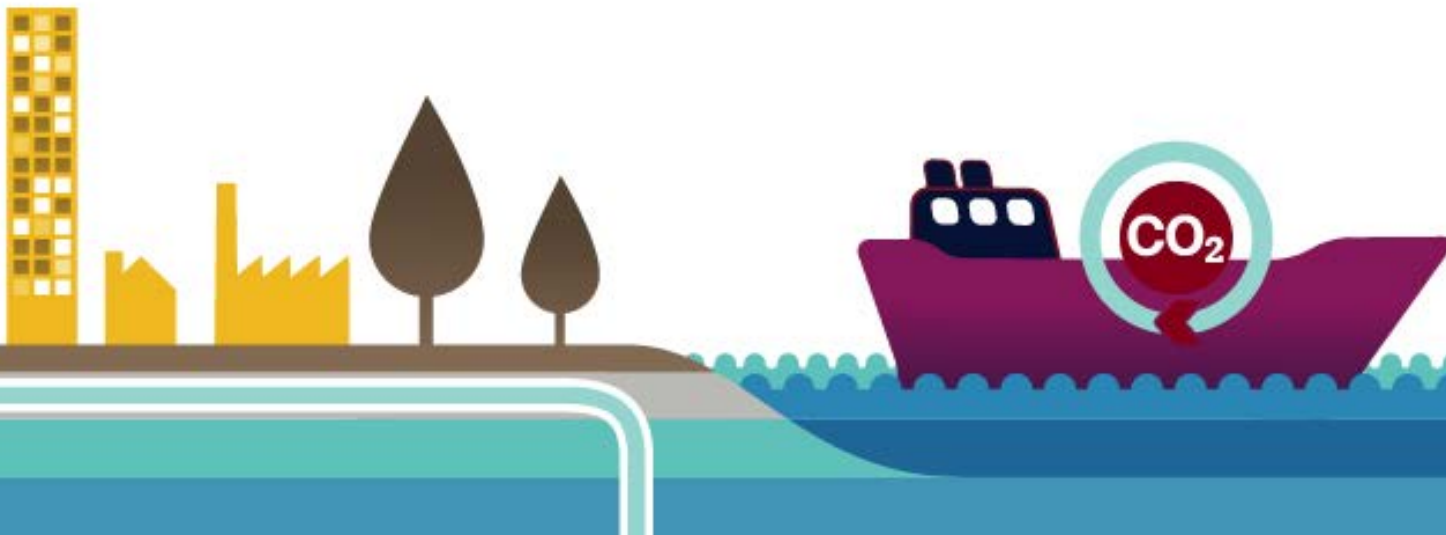

Τεχνολογία αντιδραστήρων μικροαλγών

Μεταφορά του CO₂

- Συμπίεση πάνω από τη κρίσιμη πίεση
- Απομάκρυνση νερού κ άλλων συστατικών
- Μεταφορά με αγωγό ή πλοία σε υγρή μορφή

Αποθήκευση CO₂

Χρήσιμη Βιβλιογραφία

- Combustion and Gasification of Coal (Applied Energy Technology Series)
A. Williams
- Power Generation from Solid Fuels
Spliethoff, Hartmut
- Combustion and Gasification in Fluidized Beds
Prabir Basu
- Gasification, Second Edition
Christopher Higman and Maarten van der Burgt
- Gasification Technologies: A Primer for Engineers and Scientists
John Rezaiyan and Nicholas P. Cheremisinoff
- Ατμοπαραγωγοί I + II,
Ν.Γ. Παπαγεωργίου, Εκδόσεις ΣΥΜΕΩΝ 1993.
- Θερμικοί σταθμοί,
Ε. Κακαράς, Εκδόσεις Φούντας, 1999.
- Fluidization Engineering, Second Edition (Chemical Engineering Series)
D. Kunii and Octave Levenspiel
- "Control of pollutants in flue gases and fuel gases"
Ron Zevenhoven, Pia Kilpinen

Ευχαριστώ για την προσοχή σας

Ερωτήσεις ;